Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН.

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШОАТТА, 15 ДЕКАБРЬ, 1984 ШУ. ● № 150 (7028). ● Мах 3 кеп.

СОВЕТАШКА— ХОРЖАМАШ

Союзни автономни республикашкахь, хІальта шитта халкъа депутатий моттигашкарча Советий полномочей ха чакхйоалаш латт. Вай мехка керда хоржамаш хурга 1985 шера 24 февpале, кІиранде маьхьа.

«Деррига Іаьдал халкъа кара да СССР-е. Пачхьалкхен Іаьдал СССР политически лард йолча халкъа депутатий Советашка гІолла чакхдоах халкъо», — йоах Конституце тІа. Цар Іалашду социалистически пачхьалкхе чІоагІъелга, къахьегамхой вахара хьашташ, халкъа хьал - таро товелга, гражданий конституцонни бокъонаш а царгІатонаш а бокхьонца кхоачашъелга.

Советашта беча балха шийса шинъ хьах советски обществана кулгалдуя лостам толен шин, цул политически система дог долча Коммунистически парте.

Хоржамашта нийчо яр а уж чакхдахар а — лоархІаме политически кампани. Цу хана керда низаца холу вай социалистически общества демократизи, обществан пачхьалкхени гІулакхашта доал деча къахьегамхоша тІа-тІа шерагІа даькъа лацар, пачхьалкхен аппарат оргайоахаш тоар, общественни организацей хьинар лакхдар.

ХІанзара хоржама кампани чакхйоахкх КПСС XXVI съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеша, 15 ноябре КПСС ЦК Политбюро новкъоста К. У. Черненкос даьча къамаьла тІара хьайоагІача указанешех выводашех советски наьха политически а къахьегама а хьинар чІоагІа айдаьча хьале. Хоржамашта накъайоагІача Нохч-ГІалгІайчен дукхача производственни коллективаша деррига низаш тІадахийтад укх шера а бІарчча пятилетка а заданеш толаме кхоачашъяра.

РСФСР а Нохч - ГІалгІай АССР а Лакхехьарча Советашка, халкъа депутатий моттигашкарча Советашка хоржамаш дара хьалхьй хоржамий округаш. Укх денашка вІашагІйохкаш латт хоржамий участкаш, къахьегама коллективаша а общественни организацеша а шоай динагІбола вокалаш хьежабу хоржамий комиссей балха юкъе дакъа лацара.

Масала, массава раьза а волаш, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гІулакхерча наха Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара йолча Централиш хоржамий комиссе хержар завода слесарь М. А. Мамаев, хІаьта «Атагинский» совхоза къахьегамхоша № 2 йолча МТФ лаборантка К. К. Мусаева, «Промавтоматика» НПО опытни завода коллективо радиоаппаратура монтажница Л. Б. Матвиенко, кхыбараш.

Цхьабакъда, керттера дар да депутаталла кандидаташ оттабар. Масала, РСФСР Лакхехьарча Совете бархІ депутат, Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете 175 депутат, халкъа депутатий моттигашкарча Советашка 10028 депутат хоржаргва вай республике. Уж берригаш а хала беза балха тІа а обществени вахаре а белгалбаьнна, наха лоархІаш а сий деш а. Хоржамех долча Законо луча бокъонех шерра пайда а эцаш, депутаталла оттабу кандидаташ дукхача наха дакъа а лоацаш бувцилга Іалашде деза массанехьа.

Халкъа депутатий Советий болх дІахо тоабара хьакъехьа КПСС КЦ апрельски (1984 ш.) Пленумо тІаийцача соцам тІа аьннад:

«Боахама доал дечара, пачхьалкхен планаш кхоачашъечара, социалистически производства эффективность лакхъечара, экономически социальни дегІаухилга комплексно Іалащдечара, доал деча хана территориальни отраслевойн юкъъагаш вІаши нийса таръечара Советий лоархІам леррагІа айбе, Къахьегамхой хьашташ дизагІа Іалашдара, бахача наха продовольстви лоаттаре, наха кое - карто эша товараш дукхагІа хьадаре а уж дикагІа хилийтаре а, нах чубаха цІенош а социально-культурни гІулакхашта эша объекташ а хьалъяра планаш кхоачашъяра, гІулакхаш делга, советски наьха вахаре а быта а ерриге оагІонаш маьогга тоаяра хьалхара Советий бехктоххам чІоагІбе».

Из шоай программин декхар кхоачашдара укх тІехьарча хана кІезига хІама даьдац вай республика Советаша, халкъа депутаташа. Цар хьинаре дакъа доац къахьегама дисциплина чІоагІъечa планаш кхоачашъяра коллективаш сарцагІйоахача, производства эффективность айеча, бахача наьха хьаштиш кхоачашдеча, правопорядок лораеча, тІехьадисача гІулакхаща лира къовсам лоттабеча. Из болх беча хана Советий дукхача исполкомаша дикагІа пайда ийбу сессех, депутатски запросех, гражданий сходех.

Цхьабакъда, Советаша а депутаташа а шоай полномочех, Законо шоашта енача бокъонех бизза пайда эц ала йиш яц. ХІанз а моттигаш нийслу хоржархой наказаш дизза кхоачаш ца деш, Советий территореш тІа укхача предприятей, организацей кулгалхошкара доагІар хьа а ца дехаш, наьха йоакхо ца еш.

Хоржамашта нийчо яра а из кампани чакхъяккхара а кланаш уггаеча партийни организацеша къаьстта теркам тІабахийта беза наха юкъе бу организаторски а массово - политически а болх лерттІа вІашт Іехьбаьккхара. Юххьанца денз йоакхо е йоагІа агитпунктий, агитколлективий, культпросветучреждений низаш хоржамаш дика чакхдахара тІадерзадаре. Цу даькъе дукха хІама карагІдала йиш я профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацешта. Цар хьинаре дакъа лацарах а новкъостал дерах а тийша да цу моттигех пропагандистски а агитационни а балха бІаьонца доле кхуврчаш хилар. Наха йолча бесса дІайовзийта еза вай социальни строй, социалистически демократе, советски вахара хьисапа совленаш, Коммунистически парте а Советски пачхьалкхен а чурен арахьарен ленински политика. Из дара новкъостал дертда тематически сайренаш, политденош, информационни а книжкаш дешарий а конференцеш, производстве хьалхалаттарашца, парте а СийлахьбоккхачА Даймехка тІема а ветерананца вІашагІкхетараш, кхыйола мероприятеш чакхъяхаро. Из болх беча агитколлективашта, политинформаторашта, докладчикашта юкъе хида боагІа нах кІоарига тешабеш, лакха идейность йолаш дувва хоржадераш.

Беррига советски нах санна парте XXVII съезда, Сийлахь - йоккхача Котален 40 шу дизара накъабаха кийчлуш ба Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхой а. Укх шера а бІарччача пятилетка а заданеш кхоачашъеча керда толамеш даха. Дьаьен экономически низ чІоагІбара хьинар ца кходеш къахьега лерхІ цар.

Укх шера дукха балхаш даьд Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза механизатораша. 9800 гектара тІа хьалкхеяьй цар тайп - тайпара культураш. Дикка тІехкхоачашъяьй ца бола ялати хьажкІаши пачхьалкхена дІалара планаш.

Шалински района механизаторий инициатива къаьбалъеш тІа а йійа, сихбенна шоай тракторашта кхы тайпа юртбоахама техникен тоаеш боахк хІанз совхоза механизатораш. ХІаьта цхьа ди дІа а дахийтац балха нормаш тІехкхоачаш ца еш. Мастерскерча болхлошта юкъе ляржача социалистически лхье къаьстта овсарле лакха йолаш боах бу токара Джандарова Мухьмад-Баьшира, аьшпаьхьара Гадиева Гурсмана. Уж ба тракторий ходовой частешта эшаш йола цхьайола оаттамаш хьеераш. Механизаторашен мастерскерча берригача специалисташем шоай низ дІа ма кхоачча къахьегаш хиларах тоаеш латташ дукха ха яккхац трактораша.

СУРТА ТІА: «40 лет Октября» яхача совхоза болхлой (аьрдехьара аьттехьа) токарь М.- Б. Джандаров, аьшпаьхьар Г. Гадиев, механизатораш Н. Оливов, А. Гадиев, М. Гадиев, М. Мерешков, Х. Гадиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Яхьа дневник

Производства эффективность лакхъяра тІехьа тІагІерттавъосау лоаттабеча Карабулакски химически реагентий завода болхлоша бизза пайда ийбу шоай таронехи кхоачамехи. Цудухьа беттагаре беттага дикагІа хул цар доахаш дола техникo - экономически хьоккхамаш. Къахьегама овсарле планал совгІа лакхъяра задани 1,6 процент тІехкхоачашъяьй цар. ДІабахача цхьайтта бетта еррига а завода коллективо арахийцай 6293 эзар сома маьха пачхьалкхен дикала Знак йола продукци. Укхаза ара мел хецача продукцех 81,9 процент яр лакхерча категорех хьаеш я.

Дог гІоддоахаш да цуи производственни толамаш а. Ер шу доладелча денз предприяте болхлоша планал совгІа арахийцай 130 эзар гаргга сома маьха тайп - тайпара продукця. Цу даькъе заданел совгІа арахийцай 330 тонн гаргга химически реагенташ. Арахецача продукцега дІабода мах лохберах цхьайтта бетта кходаьд 54 эзар сом.

Уж толамаш доахача завода цехашта, сменашта юкъе ярржача социалистически яхье хадданза хьалха латташ я укх шера В. Болтовскаян, А. Кареви керте латтача сменай коллективаш. Цар овсаре къахьегарал совгІа, даим технологически режим нийса а лелаеш дІаьен тІехдикен мара хилийтац шоаш хьаеш йола продукци.

* * *

Халкъа эшаш дола товараш дукхагІа арахецара, цар ассортимент шеръяра лостамах дика толамаш доахаш къахьегаш ба Нохч - ГІалгІай химически завода болхлой. ДІабахача цхьайтта бетта планал совгІа цар арахийцад шиъ бІаь эзар гаргга сома маьха басараш, олифа, полиэтиленови изделеш, кхыйола продукци, маьхала яьккхай 104 эзар сом мах бола тайп - тайпара продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 4,5 процент тІехкхоачаш а яь, соакха укх хана хинначул 10 процент лакхъяьй из. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах пачхьалкхена кходаьд 101 эзар сом.

Къаьстта дика къахьегаш я укхаза Гуржиханов ХІарони Ибрагимов Мувсаи керте латтача басараш деча цеха коллектив.

Б., КОСТОЕВ.

Бархlазлагla хоржача Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча Центральни комиссе состав чlоагlъярах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

«Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьа рча «Нохч - ГІалгІай АССР Закона 24-чоа 25-чоа статьяшка хьежжа Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сацам бу:

бархІазлагІа хоржача Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йола Центральни хоржамий комиссе общественни организацей къахьегама коллективай укх вокалий составе харжа:

Комиссе председатель

Мамаев Мавлед Абдулхажиевич — вокхагІвола аппаратчик, «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара.

Комиссе председателa заместитель

Олейников Геннадий Гаврилович — облсовпрофа председатель, профессиональни союзий Нохч - ГІалгІай областной Советагара.

Комиссе секретарь

Кащеев Петр Георгиевич — КПСС обкома отдела заведующи, Нохч-ГІалгІай областной партийни организацегара.

Комиссе членаш:

Асхабова Раиса Махамдиевна — швея, Ачхой-Мартановски районни бытовой комбината болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Байгиреева Коку Ризвановна — штамповщица, Гудермесски медицински инструментий завода болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Бекова Макшарипа Роза — школа директор, № 3 йолча Назрановски юкъерча школа болхлой коллективагара;

Белгородский Виктор Яковлевич — механик, Шелковски района «Коминтерн» яхача колхоза колхозхой коллективагара;

Горчханов Халита Мухьмад — слесарь, «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази доахача управлене болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Жихарев Виктор Григорьевич — тракторист, Наурски района «Победа» яхача номсий совхоза болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Касиев Юсуп Усамович — бригадир, Надтеречни района «Калаусский» совхоза болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара.

Кукулиева Яха Вахаевна — швея - мотористка, Урус-Мартановски хІамаш тегача фабрика болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Лешкина Марет Солсаевна — школа директора заместитель, № 8 йолча Шалински юкъерча школа болхлой коллективагара;

Лушников Вячеслав Васильевич — ДОСААФ обкома председатель, Эскара, Авиацена, Флота гІо деча Ерригсоюзни добровольни общества (СССР ДОСААФ) Нохч - ГІалгІай областной организацегара;

Матвиенко Лидия Борисовна — монтажница, «Промавтоматика» яхача Іилма - производственни объединене опытни завода болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Могильный Александр Михайлович — колхозхо, Сунженски района «Победа» яхача колхоза колхозхой коллективагара;

Мусаева Киса Калиевна — лаборантка, Грозненски района «Атагинский» совхоза болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Решетников Сергей Евгеньевич — слесарь, «Грознефть» объединене буруи тохара балкий Старопромысловски управлене болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Трениская Виктория Валерьевна — студентка, Л. Н. Толстой цІерагІча Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен университета студентий профессорско - преподавательски составен коллективагара;

Эльмурзаев Герсолт Хасанович — ВЛКСМ обкома хьалхара секретарь, Ерригсоюзни Кагирхой Ленински Коммунистически Союза Нохч - ГІалгІай областной организацегара.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 шера 14 декабрь.

КХОЬЧА МАТЕРИАЛИЯ ЧОТАГІА

КЕРТТЕРДАР ДОВЗАШ

Тахан Грозненски ремонтно - механически завода конвейера тІара дІаух мехкдаьтта лаьттан чепашкара хьалъузача установкай насоса клапанаш, турбаш чІоагІъю муфташ, подъемникаш, кхы тайпа продукци.

Из керда продукци хьаеча хьинаре къахьегаш я А. Шишнова кулгалду комплексни бригада. Цхьайтта бетта план 140 процент кхоачашъяьй цо. Бригада 15 эзар сома маьха продукци арахийцай. Атта даьха толамаш дац уж. Цхьайолча хана керда хьаеш йола продукци чакхъяьккхай аьнна хетача хана, лоадам боаца хІама бахьанце мел даьр довш моттиг нийслу. ТІаккха, конструкторашца цхьана гІалат тахка а такие чертежа тІа нийсду уж, юха а цу продукце тІа къахьега болалу уж.

ХІанз роторни экскаватор вІашагІйоллаш я бригада. Уж вай дуаца экспериментальни балхаш деча юкъе, доккхий толамаш доахаш къаьстта дика къахьег слесара С. Ширяева, сварщика П. Голубева, иштта кхычар.

Производствах дог дазаш хиларах тарра, бригадо цу беча балха тІа материалех, бийдалах кхом бу, кхыча цехашкарча аьшка отходех продукци еш пайда эц. Масала, патрубкаш еча цеже, турбай отходаш хул метр гаргга дІоахал долаш, иштта дьш деча хана болага гаргаш совъювл. Царех бригадо вІалла дага доаца тайп-тайпара халкъбоахаме эша продукци арахец. Кхом баьча аьшнах пхе дийнахьа къахьега йиш йолаш я бригада.

М. БАРАХОЕВ.

ВорхІазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета цхьайтталагІа сесси

1985 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальни дегІайоалаяра Пачхьалкхен плана а 1984 шера план кхоачашъяра лелама а хьакъехьа

НГІАССР Министрий Совета председателa хьалхарча заместителa, Госплана председателa депутата А. А. МАЛЬСАГОВА доклад

1984 шера тІатеІІа боал баьб Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша Кхачан, Энергетически; халкъбоахама кхыйола программаш кхоачашъяра тІаерзаьча мероприятей шерра комплекс чакхйоаккхаш.

Продукци маьхала лоххара объема цхьайтта бетта план 101,9 процент кхоачашъелга Іалашдаьд индустре болхлоша.

Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Советага доал долча предприятеша 11 бетта план 103,8 процент кхоачашъяьй. Хьокхамаш лакхагІа за «Грознефть», «СевКавнефтегазпереработка», «Оргтехника», «Аргунводпром» «Чечено-ингушвино» яхача объединеней, цементни, «Автоспецоборудование» яхача, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей заводий, дулха комбината, кхыдий. Тайнца хиина социалистически декхараш тІехкхоачашдаьд республика мехкдаьттахоша. 11 бетта планал совгІа 135 эзар тонн мехкдаьттен 64 миллион кубометр гази яьккхай. Кхоачашъяьй электроэнерги, мехкдаьтта химе продукци яккхара, механизированни инструмент, вІашагІа хетташ йола аьшкабетонни конструкцеш, цемент, колбасни изделеш, бежана даьтта, генарий даьтта, консерваш, цІенача шурий продукци хьаяра план.

Къаьстта уйла тІайохийт арахецача хІамай дикал лакхъяра. Продукце дикала управлени еш йола комплексни системаш юкъейихьай республикерча 82 предприятей объединенех. ХІанз вайцига пачхьалкхен дикала Знак йолаш хьаю 177 тайпара хІамаш, хІаьта уж 16,4 процент дукхагІа хул 1983 шерарчул.

Республика бІарчча хьаийцача къахьегама овсарле лакхъяра цхьайтта бетта план 101,6 процент кхоачашъяьй, цу даькъе союзни доал тІадолча предприятеша — 101,6 процент, республиканата доал дараша — 102,2 процент, республика Министрий Советага доал долаш йолча предприятеша — 102,2 процент. Цу тайпара, республика къахьегамхоша сийленца кхоачашдаьд КПСС Централиш Комитето баьча тІахьехамца дувзаденна шоаш тІаийца хиина декхараш: планал 1,8 процент дукхагІа лакхъяьй къахьегама овсарле, пза мисcел лохдаьд продукци хьаяра дІадодар.

ЧІоагІа уйла тІайохийт халкъа эша товараш хьадара. 1984 шера январь — ноябрь беттаща уж хьадара план (розничи маьхаш лоархІаш) 102 процент кхоачашъяьй.

Республика юрта боахамо луш йола ерригa продукци вІаши нийсдеча маьхашка лаьрхІача 1984 шера 375 миллион сома маьха а хиина, 1983 шераца нийсйоча 16,9 миллион сома маьха дукхагІа хилар.

Республико кхоачашъю пачхьалкхена ялат, коартолаш, шекара свеклаш, комсаш, тхьамка, шура, фуаш, тха, кхыйола юртбоахама продукци йохкара планаш.

Болх во баьбац республика хьайбаш леладераша. Отчетни шера дукхагІа даьккхад дулх, шура, фуаш, тха.

1984 шера дІахо дегІадаьккхад транспорта деррига тайпаш, наькъа гІирсаши бувзам.

1984 шера республика халкъа боахам дегІабоалабеча пайда эца мегаш я 370 миллион гарттача сома капитальни вложенеш, 1983 шера 350 миллион сомах мара пайда ца ийцача метте. Болх бе йолаялийтай Н. Анисимова цІерагІча НГНПЗ 2 эзар тонн дизельни доагор гидроцІенде низ кхоачаш йола шоллагІча процессий комплекс, «Чеченингушплодоовощхоз» яхача объединене блочни тепицаш. «Терек» яхача совхозера шинараш кхедеш йола боахамий юкъара комплекс. Кхоачашъяьй школаш хьалъяра план. Шера план кхоачашъе мегаш я чуІа цІенош, больнични моттигаш, социальни гІулакхашта лаьрхІа цхьайола кхы объекташи промышлени предприятеши хьалъюь яхара.

Къаьстта тІахьожам лоаттабеш хиннад харжархой наказаш кхоачашделга. Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаташта 307 наказ деннадар. Царех кхоачашдаьн кхоачашдеча дІакхоачадаьн да 233. 1984 шера наказаш кхоачашдарах болх бе йолаялийтай г. Грозцера АТС-7. Гудермесски района Герзель-Аул яхача юртара 320 моттиг йола школа. «Серноводск - Кавказский» курортера 500 моттиг йола комплекс, Ачхой-Мартановски района СаьмуІашкара культура ЦІа, дукха кхыйола объекташ.

Вайна карагІдийннараш, йоах докладчика, доккхагІа хила йиш йолаш дар. Халахета а, товарни продукци хьаяра объемий темпаш Іалашъе мегадац вайна укх шера. Производства объем 1983 шераца нийсйача 23 предприяте лохъяьй. Царна юкъе — «Грознефтеоргсинтез» «СевКавнефтегазперер а б о т к а», «Грознефть» яха объединенеш, Грозненски генарий даьтта доакха завод, «Чеченингушвино» яхача объединене, нхачан промышленноста министерства массеха предприяти, кхыяраш.

Цхьайола предприятеш лоархІаяц оттаьча номенклатурага хьежжа хІамаш хьаярах. 11 бетта план кхоачашъяьяц машиндаьтташ, мехкдаьтта аппаратура, тракторни прицепаш, херх хьекха хьу, ятта кирпишк, чухьнахьа дувхаду а тІеханахьа дувхаду а пазата барзкъаш, кхыйола хІамаш хьаяра.

Республикера 26 предприятии лоархІаьяц поставкаш яра заданеши декхараши тернал а деш продукци маьхала яккхара объема план кхоачашъярах. Цар хьа ца луш йисай 29 миллион совгІача сома маьха продукци. Цу даькъе «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене еннаяц 18,4 миллион сома маьха, «Красный молот» заводо — 1,9 миллион сома, «Чеченингушконсервпром» яхача производственни объединене — 3,5 миллион сома, моттигерча промышленноста министерства — 1,6 миллион сома маьха.

ХІанз а ира латт продукце, къаьстта халкъа эшача товарий, дикала проблема. Укх шера ноябре КПСС ЦК Политбюро заседане шие къамаьл деш новкъоста К. У. Черненкос аьнад: «Законагla хила ма доагІара хІама да, товараш нийдерашта тІехьтІехьа дукхагІа дикагІдола товараш — модни барзкъаши кога гІирси, хІанзарчар тайпарси дикагІен йола телевизораш, холодильникаш, цІагІа лелаю кхыйола тІехдика хІамаш хьаш хилар. ХІаьта ца тоъараш уж тІехдика товараш да, иштта хувцабенна чам бовза кийчъенна хиннаяц промышленность. ХІанз а шортта хьаду цо наха кІезига хоатташ дола товараш...».

Уж дешаш шоаш ма дарра вайна а доагІаш да. Республика халкъа боахама доккхий зенаш хул дика йоаца продукци арахецар бахьан долаш. Духхьал укх шера 9 бетта брак ярах, геттара брак яь хІамаши ах фабрикаташи бахьан долаш хинна эе цхьа миллион сомал дукхагІа да.

Продукце дикалги торговлеги хьожача Пачхьалкхен инспекце брак даьд «Чеченингушвино» яхача объединене хьаяь комсийн баьцадаарийн консерваш, «Терек» яхача объединене мебель, Назрановски трикотажни фабрика чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш, министпрома аьшка менгеш, маьхкашн бусташи, кхыйола хІамаш.

Стандарташтем бустама техникален пачхьалкхен тІахьожам лоаттабеча Нохч-ГІалгІай лабораторе укх цІера дІа ца йохьийташ социальни промысловни геофизика СКТБ прибораш, «Электроприбор» яхача грозненски заводо хьадаь шариковн ручкаш, Грозненски хІамаш тегача производствай объединеней СаьмуІашкарча консервни заводен продукци, кхыяраш.

1984 шера цхьайола вай предприятеш лоархІаяц материальни доагора - энергетически ресурсаш кхояра тІаийцача шоай заданеехи социалистически декхарехи. ХІаьта «СевКавнефтегазперер а б о т ка» яхача объединене кхое езача метте совнагІа дІаахийтай йоьвхала энерги, яьнка-пийшкацка йоаго хІама, электроэнерги «Грознефть» объединене совнагІа дІаахийтай йоьвхали электроэнергии, «Чечингводхозстрой» объединене — дизельни доагори автобензини, ЧИУС-о — автобензин, «Терек» яхача объединене — хьун материалаш.

ХьатІадоагІача шера халкъа боахама кхы тІа а эшаргйолча доагора - энергетически ресурсехи Іаьржача металлий прокатахи 60 процент уж кхоярa чотах Іалашъе езаш я.

Организаторски болх ресурсаш кхоярен царех рационально-пайда эцарен заданеш кхоачаши тІехкхоачаши яра тІаберзабе беза министерствашеи ведомствашеи, организацеша а предприятеша а, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомаша.

Республика халкъа боахама доккхий зенаш хул дика йоаца продукци арахецар бахьан долаш. Духхьал укх шера 9 бетта брак ярах хІинна зе цхьа миллион сомал дукхагІа да.

Цхьайола вай предприятеш лоархІаяц 1984 шера шоай материальни доагора-энергетически ресурсаш кхоярa заданеехи социалистически декхарехи. Мощностех пайда во эц республика моттигерчен кхачани промышленноста министерствай подразделенешка.

Кхоачам болаш пайда эцац юртбоахама производства таронех. Баьцадаараш, сом, генараш, люцерна фу эцара планах лоархІаьяц республика. Халла кхоачашъеш я доахани воа тІара салхазараш эцара план. Цхьайолча районашка кхоачам болаш уйла тІаяхийтац хий дехкача лаьттах пайда эцара деша. Из ала доагІа Малгобекски, Наурски, Грозненски, Шалински районий боахамех. Люцерна кхеяра балха тІа кхоачамбоацараши теркал ца деш дисa хІамаши да Шелковски, Надтеречни, Грозненски, Гудермесски районий цхьадолча боахамашка.

БІарчча хьайийцача вай республике кІезигденнад доалаш

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа).

ВорхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета цхьайтталагIа сесси

1985 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана а 1984 шера план кхоачашъяра лелама а хьакъехьа

(Кхетдоалар. Долалур 1-ча агIо тIа).

коа тIара оалхазараш. Соахкарчул кIезигденнад укх Веденски, Грозненски, Малгобекски, Нажай-Юртовски, Сунженски, Урус-Мартановски районашка.

1983 шерарчул кIезига дикагIа чаккдаьннад доакъараш кийчделга.

Укх шера мовхьаш дIа-юха кхахьара планах лоархIалц автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай территориальни объединени.

Кхоачамбоацараш шортига дIадоах гIирсаш хьалдечара. Республикана кхоачам беш яц социультбыта объекташ хьалъяра темпаш. Укх шера планагIа лаьрхIача тайпара хьалъяь яргьяц цхьайола объекташ. Во хьалъю школаш, унахцIено лораяра объекташ.

ГIирсаш хьалделга тоъал гоаду цхьайолча кхиа гIишлош дихача проектни документацеца, хилаьва аргIоацача оборудованеца Iалаш ца еча, гIишлош хьалъергIола лаьттаи хьахоададелгеи тIера дIадаха деяча гIирсех уж мукъадоахилгеи тIехьадоахача заказчикий бехках.

Бахача наха деча гIулакхий объем 1983 шерарчул 7 процент лаккхъеннаба а, цу даькъа балхо хIана а биза кхоачамбац къахьегамхошта эшараштa.

План кхоачашъеча хана вай лоархIадаьдац кхы тIа а еннача заданех. Бахача наха бытовой гIулакхаш деш йолча 21 министерствай ведомствай 7-не Iалашдаьдац 11 бетта план кхоачашъелга.

Сов шортига шерлу бытовой гIулакхаш ду сеть юрташка. Нах бахача йоккхача 73 пункте цхьаккха гайпа быта служба предприяти яц.

Республикерча мах беча организацеш 1984 шера Iалашдац товарооборота план кхоачашъелга. Цун бахьанех ца да товарооборот товарни ресурсашца кийсъяь ца хилар а, къаьстта а ассортимента, хIаьта шитта кIадай, барзкъий, вога гIирса, трикотажни хIамай рыночни фондаш кхоачам болаш ца хилар а. Дукхача даькъе укхаза бехке я вай промышленность. Цо торговлена дIа ца луш Iалашмате дукха дисад кхачани промышленни товараш.

ДегIаухаш долча наьха хьаштед тIехьедус юкъарча кхачан гIулакх дегIадоаладелга. Нормативаге дIакхачадац боллой, гIулакхара нах, вузий, школай дешархой юкъарча кхачаница кхоабилга.

Республика халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошкарча кхоачамбоацараша тепал ду, планий кхела, предприятеши боахамаши экономически а социально а комплексно дегIаккхуалара бехктохкам министерствай, ведомствай, организацей, предприятей цхьаболча кулгалхоша кхета ца беш хилара.

ДIахо А. А. Мальсагови аьлар, депутаташ хьажийта хьачуеннача 1985-ча шера республика экономически а социально а дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана проект КПСС XXVI съезда, цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумий решенешка, экономика дегIайоалаяра, халкъа вахара боарам лакхбара, мохк тешшаме лорабера керттерча дешай хьакъехьарча К. У. Черненкой указанешкеи выводашкеи хьежжа оттаь хиларах.

Производствана интенсификаци яра, цун технически боарам лакхбара, ца хаддаш продукце дикал лакхъяра, таронех биззагIа пайда эцара, халкъа боахама деррига доакъой болх вIаши дукхагIа бийза хилийтара тIаерзаль я план. Республике бахача наьха вахара а культура а хьалий боарам дIахо лакхбе лаьрхIаб, лерргаIа дегIадоаладе лаьрхIад фусамашта а наьха социально-вахара кхыдола хьашташ кхоачашдара а йола гIишлош хьалъелга.

1985-ча шера промышленни производство дIакхоачае лерхI 2040 млн. сомага, укх шера хила лерхIачул 1,5 процент лакх а еш.

ДIахо дегIайоалае лерхI, республика боахаме лоархIаме моттиг дIалоацаш йола йоагора-энергетически промышленность. 1985-ча шера 2740 млн. киловатт-сахьат электроэнерги дакхха лерхI. 1985-ча шера планах «Грознефть» объединене гIолла лерх 5,1 млн. тонн мехкдаьтта дакхха, 1,76 млрд. кубически метр газ яккха, ихе шера планах лаьрхIачул дукхагIа а хулаш.

Укх шера хинначул 2,5 процент лакхлургба «Грознефтеоргсинтез» объединене арахецача товарни продукце боарам.

Дикка дегIайоагIаргья 1985-ча шера кхачин, дульшурий, йига промышленность.

Дуккьаз республика Министрий Совета чуйоагIача предприятеша арахеца декхар да 1985 шера 102350 эзар сома маьхз товарни продукци, укх шера хила лерхIачул 4,1 процент лакхагIа дегIаяра сукад а йолаш. Ия хул укх пятилеткагIа лаьрхIачул 1,7 процент лакхагIа.

Къаьстта теркам тIабахийта лерхI деррига доашьашка керда техника юкъейоалаяра, оборудованеца модернизаци яра, лакхагIа дикал йолча продукце керда тайпаш карадерзадара, къахьегамах дикагIа пайда эцара, цун овсарле лакхъяра.

Агропромышленни комплекса 1985-ча шера хьоихамаш отчет луча шерачул лакхагIа да, керттерча даькъе пятилетка контрольни цифрашка хьежжа а да уж.

Дакхха а паччахьалкхена дIадала а лерхI:

ялат — 108,1 эзар тонн;
шекара свекаш — 190 эзар тонн;
генараш — 1,7 эзар тонн;
баьцадааргаш — 155 эзар тонн;
коартолаш — 11 эзар тонн;
сомаш — 95 эзар тонн;
комсаш — 75 эзар тонн;
люцерна гн — 4,2 эзар тонн;
доахани коатIара оалхазараши — 43 эзар тонн:
шура — 101 эзар тонн;
фуаш — 105 миллион;
цIена хьоеса лоархIаш тха — 1925 тонн.

Дукхха балхаш чакхдаха лаьрхIад мелиораци елга кердача лагIа тIа доаккхаш, юртбоахама продукци арахецилга тоадара йолаш йолча потенциальни таронех биззагIа пайда эца йиш хургйолаш.

Хьалхашка оттадеь дехкараш кхоачашдара юртбоахам дегIабоалабарта, цун материально-технически база чIоагIъярта дIадахийта лаьрхIад 130 млн. сом: дIахо дегIадоагIаргда кхаш деладара химизаци елга. Кхы тIа тракторш, автомашинаш, ялат чуэна комбайнаш, кхыйола техника дургьй республика юртарча боахама.

1985-ча шера плана проектах лаьрхIад транспортех бувамен деррига доакъош дIахо дегIадоаладе. ХьатIадоагIача шера Нохч-ГIалгIай территориальни автомобильни транспорта управлене гIолла мовхьаш дIа-хьа хьолга лакхде лаьрхIад 3,5 процент, нах дIа-хьа бутилга 1,8 процент. Планах 4 керда маршрут хьаелла лаьрхIад.

Грозненски авиаотряде фега гIолла лелача транспорташ дIа-хьа вига лаьрхIад 323 эзар пассажир, вешта аьлча, 1984 шерарчул дукхагIа.

1985 шера машинашкъа Грозненски отделене гIолла дукхагIа дIа-юха кхухьаргда мовхьаш, вагоний балха овсарал лакхлургья.

Бувзама производственно-техническа управлене къаьстта уйла тIаккхийта йоагIа город Грозне а республика кхыча а городашкеи нах бахача пунктешкеи телефонни бувзам тоабара. Бувзам вIашттIехьбаккхалла баргбац нах бахача ерригача пунктаща, колхозаща, совхозаща.

ДIахо экономика аIевеи советски наьха хьал-таро лакхъечен керттера дакъа кхоач капитальни гIирсаш хьалдарга. 1985 шера планашка производственни, социальни, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяарга дIаяхийта оттаный 470 миллион сома капитальни вложенеш, вешта аьлча, 1984 шерарчул 17 процент дукхагIа.

ХьалхагIа а санна тоъал доккха дакъа дIадоххийтаргда доагор-энергетически агропромышленни комплексай предприятеш, Iилма-техническа прогресс еш дола доакъош дIахо дегIадоаладарга а хIаьта ишта социультбыта объекташ хьалъярга а.

1985 шера дIахо дергда гIишлош балхаш «Промавтоматика» яхача экспериментально-опытни заводе, Грозненски биохимически заводе, «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене объекташка, радиотехнически заводе. Моттигерча Советий объекташ хьалъярга дIадахийта лерхI паччахьалкхен капитальни вложеней 27 миллион сом, вешта аьлча, 1984 шера план кхоачашъе мегачул 19 процент дукхагIа.

Цу ахчан чотах хьалъе а эксплуатаце дIадала а лерхI 3208 моттиг йола юкъарча дешара школаш, 280 моттиг йола деша дала ха йоацача берий учрежденеш; 35 километр водопроводни линеш, 4,1 километр тепловой сеташ, 20 километр газови сеташ, дукхха кхыйола объекташ мощностий.

ДIахо балхаш дергда поликлиника а йолаш йола 300 менги чулаьтта берий республикански больница хьалъяра.

Бахача наьха доходаш а лоархIаш паччахьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборот 6,7 процент дукхагIа а хинна 1985 шера 868 миллион сомага дIакхоачаргья. Шерье лерхI тикайн общественни кхачан предприятей сеташ.

ДIахо дегIадоагIаргда бахача наха даш дола бытовой гIулакхаш. Бахача наха деча бытовой гIулакхий шера объем 5,9 процент, цу даькъе юрташка 7,1 процент йоккхагIа а хинна 27,6 миллион сомага кхоачаргья.

Районни Советий исполкомаша бахача наха бытовой гIулакхаш деча министерствашца, кхыча министерствашцен ведомствашцен цхьана хьалделга сихден вIашттIехьдахен дола быта цIенош, комплексни приемни пункташ, хIанз болх беш йолча бытовой предприятей гIулакхаш тоаде деза.

1985 шера массе меттера къетIадоагIача ахчай чотах эксплуатаце дIадала лерхI ерриге а лаьрхIача 261,73 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, вешта аьлча, 1984 шерарчул дукхагIа. Шоай чуIеча моттигий хьалаш тоадергда 25 эзар совгIача сахо. Тоъал дукха балхаш де лерхI дешара-материальни база чIоагIъяра. 1985 шера хьалъе лаьрхIад 5436 дешархочоа моттиг йола юкъарча дешара школаш. 1120 моттиг йола деша дахаз йоацача берий учрежденеш, 60 маьнги чуоттабалла йола больницаш.

1985 шера планаша чакхдаха лерхI бахача наха деш дола медицински гIулакхаш дIахо тоадара тIадерзадаь гIулакхаш. Болх бе йоладургья г. Назранера керда больница, г. Грозерча 9-ча горбольницера ужахой норпуе. УнахцIено лораяра органашта дикка новкъостал дергда 3-гIа горбольницен Маяковске городокера 1984 шера болх бе йолаялийта берий поликлиникеи шерьяро.

1985 шерарча планаше лаьрхIад тоахьера Iалаш лорадера мероприятешка 4,46 миллион сома капиталожене дIаяхийта. Укх шера дая даха дезаш да г. Грозера бIеха хиш биологически цIендеш йола станци шерьяра балхаш. ДIахо а балхаш дергда лаьтташ юха меттаоттадара, зулам дергехи лазарехи хьунаш лораяра, оакхарий акха оалхазараши лорадаран дебадараш, Iалаш лораден йола территореш къесталра.

1985 шерарар халкъбоахама план тешшаме кхоачашъяра ишаш тIадерзаданза дергдац, аьлар докладчика шай кхамал чакхдоалаш, республика министерствашен ведомствашен, горисполкомаша а райисполкомаша а, ерригача къахьегама коллективаша, из шу халкъа боахама ерригача участникаша чIоагIагIа эффективни болх бу шу а даь дIаоттадергдолаш. Берригa болх дикаяьта дакхача лакхагIча лагIа тIа боаккхаш айбе, дикагIа доал де, ресурсех эффективнегIа пайда эца, беркат доккхагIа хургдолаш болх бе беза. Укх тайпара оттаду дош: план тешшаме кхоачашъе, хIаьта вIашттIехьдоалача моттиге — тIехкхоачашъе а еш.

1985 шерарча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетеи 1983 шерара Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяреи хьакъехьа

НГIАССР финансай министра депутата П. И. ГОЛЕЩИХИНА доклад

Доходех а расходех а 185597 сом долаши 4,6 процент тIаккхеташ долча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджета проект юкъеи чIоагIъеи НГIАССР Лакхехьарча Совета сессега дIалу республика Министрий Совето.

1985-ча шерарча НГIАССР Паччахьалкхен доходаш къоесталый республика экономически а социально а дегIаяра планага, общественни производство дегIаярга, цун эффективность лакхъяларга, боахама кулгалделга тоадарга хьежжа.

Бюджета доходий керттера дакъа хьахул паччахьалкхен предприятеша, хьалуча оборотах йолча налогах, пайдах луча а кхыйолча а платежех. Оборотах йолча налогах хьачудоагIачул план 365,5 млн. сом да, иох республика бюджета доагIар 100,7 млн. сом а долаш, вешта аьлча, 28,1 процент.

НГIАССР Министрий Совета чуйоагIача объединенешен предприятешен боаккхача пайдах 1985-ча шера хьачуйоагIа платежаш къоастаьй 19295 эзар сом. Цох дукхагIдар хьачулургашта юкъе хургья министпрома предприятеши боахама организацеши — 4 млн. сом, вахара-коммунальни министерство — 4,6 млн. сом, НГIАССР паччахьалкхен страховане органаша шоай баьча пайдах хьачулургда 1,6 млн. сом. Потребительски коопераце организацеша пайдаш тIера йолча налога хьисапе хьачудала деза 4445 эзар сом.

1985-ча шерарча республика бюджете хьачудоагIаргдолаш оттадаьд подоходни налогех колхозашкара 1,5 млн сом, предприятешкарех общественни организацешкарех 790 эзар сом, хьунах боалача пайдах 550 эзар сом, кинофильмаш гойтарах йолча налогах 1406 эзар сом. Волхлойн гIулакхерча наьхен алапеш тIера йолча паччахьалкхен налогий чотах хьачудоагIаргдар 65,9 млн. сом да, цох 55 процент, е 36,2 млн. сом НГIАССР моттигерча бюджеташка а доагIаш. Юртбоахама налог 935 эзар сом хургда. Республике шоай доалахьа транспорт йолча нахагара йоаккха налог 473 эзар сом хургда. 1985-ча шера паччахьалкхен чура займ йохкарах боала пайда хургба 1,5 млн. сом, ахчанхIамай лотереех — 675 эзар сом.

Массанахьара хьадоагIачох 68520 эзар сом халкъа боахам дегIабоалабара хьожаду, цу юкъе бюджетера 29823 эзар сом а долаш. Вахара-коммунальни боахамга дIадодар 16357 эзар сом хургда, цу юкъе город тоаргеи из тоаяра йола объекташ капитально тоаяре, царех пайда ваара 4690 эзар сом, райцентраш тоаяра 275 эзар сом. Ве дешболх беча вахара-коммунальни предприятешта луш дола дотаци 1037 эзар сом а долаш.

НГIАССР Паччахьалкхен бюджетера юртарча боахамга дIадоххийтар 6536 эзар сом хургда.

Укх шера тIаийца цхьадола паччахьалкхен социальни советски халкъа вахара хьелаш дIахо тоадара тIадерзадаь. Деша долча ха йоацача берий учрежденешка, школашка-интернаташка, ше къаьсттача хьелашка кхетам бала безача бераштa лаьрхIа йолча спецшколашка, спецпрофтехучилищашка бераш леладара бола мах лархIаран хьабанкхаран керда порядок юкъейоалаяьй. Цо 92 эзар сом пайда лу наха.

Берий яслешка, берий бешамашка, яслеша-бешамашка, деша даха ха йоацача бераштa лаьрхIа йолча санаторни учрежденешка леладеча бераштa кхачанна лаьрхIа дучуя нормаш лакхъяьй — цо лургда наха общественни фондашкара 57 эзар сом.

Больницашка медикаменташ дIаяхийтара цхьайола расчетни нормаш лакхъяьй, деррига а дIалаьрхIача 27 эзар сома маьхa.

Халкъа образоване цхьайолча категорех болча болхлошта юкъейоалаьй алапе керда ставкаш должностни окладаши, алапел совгIа телаш хиша ахча а лакхадаь (сийлен цIи ярех, тетрадашта проверка ярах, классаш кулгалдарах, ишттa кхы дIахо а) деррига а 4,5 миллион сом. Берий яслей-бешамий болхлошта телаш йола отпускаш 24 денгара 36 денга кхаччалца йIаьхъяьй.

Деррига а кхы тIа телаш дола ахча юха меттаоттадергда Паччахьалкхен бюджета чотах. Из хургда йха миллион совгIа сом.

Социальни экономически дегIадахара Паччахьалкхен плана проектага хьежжа къоастадаьд бюджетера социально-культурни мероприятешка дIадахийта лерхIаш дар, из хургда 143,3 миллион сом е ерригача бюджета боарамах 77 процент дар.

Халкъа образовавета дIадоххийташ дар 14,4 процент дукхагIа а хулийташ, дIадахийта лерхI 78,4 миллион сом. Алапех дIалуш дар 12,6 процент лакхде лерхI.

Мах а боацаш учебникаш дешархошта дIателара даькъе дIадахийта лерхI 436 эзар сом, педучилища, медицински музыкальни училищай, культпросветучилища дешархошта стипендеш телача дIадахийта лерхI 670 эзар сом.

Культура учрежденешта финансировани яра хьожадаьд 9,1 миллион сом, цу даькъе театрашта музыкальни коллективашта дотаци яра 1087 эзар сом, юрташкарча культура цIенош тех, юрташкарча кхыча учрежденешта — 5348 эзар сом.

1985 шера шер а яь, чIоагIъергья унахцIенон учрежденей материально-техническа база, цо дукха дикагIа хулийтаргда бахача наха деш дола медицински гIулакхаш. УнахцIеноне дIадоххийташ дар хургда 50,2 миллион [illegible].

Шу даланза долча берашта мах боацаш медикаментащ теларе уж боккъонаш йолча кхыча категорех болча наха медикаменташ теларa дIадоххийташ дар дукхагIа хулийтаргда.

Деррига а медикаменташка дIадахийта лерхI 5134 эзар сом, упакой кхебарга дIадахийта лерхI 4776 эзар сом, керда медицински оборудованини санитарни транспорти Iалашъярта дIадоххийтаргда 1000 эзар сом, алапешта капитальни ремонт ярга — 1139 эзар сом, керда гIишлош хьалъярга — 1500 эзар сом.

Социальни даькъе Iалашо яра йолча мероприятешка дIадахийта республика бюджете хьожадаьд 3,3 миллион сом. Керттерча даькъе из дIадоххийтаргда къоаношта инвалидашта лаьрхIача цIеношка-интернаташка, моттигерча лоархIамах болча персональни пенсионерашта пенси теларга.

Социально культурни учрежденей болхлошта алапена лаьрхIа хьожаде лерхI 3,1 процент дукхагIа, цу даькъе школьни реформана — 4,6 миллион сом.

Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен доходийн Паччахьалкхен бюджета доходийн 1984 шера план толаме кхоачашъеш я.

СССР бюджете баьча пайда тIера ахча дIателара 1984 шера иис бетта план 101,7 процент кхоачашъяьй. РСФСР бюджете — 101,1 процент.

Ийс бетта пайда бара йолча планах лоархIаяьзар производственни швейни объединени. Договорни декхараш кхоачаш ца дарах объединене тохар 209 эзар сом гIуд. Бюджета хьалхашкара шийн декхараш кхоачашданзар цо.

Планах 408 эзар сом пайда бе безаш хиннача Нохч-ГIалгIай гIишлош еча управлене 155 эзар сома эв даьд 9 бетта.

125 эзар сом пайда бе безаш хиннача Назрановски трикотажни фабрика 224 эзар сом зе даьд.

Областной партийни организацеи НГIАССР Министрий Советои доал дара боарам лакхбараи боахама мехашкам эргальнха тоаяраш тIадерзадаь дола доккхий гIулакхаш чаккдахар бахьан долаш дукхагIа йолча министерствашен ведомствашен кхоачашъяьй накопление планий паччахьалкхен бюджета хьалхашкара декхараши.

ХIаьта а ала дезаш да, республикин халкъа боахама доакъошца баьча боахама балхах хьатиннараш дукха дикагIа хила йиш яр, нагахьа санна министерствай, ведомствай кулгалхоех принципальность дукхагIа яьлда аларея боахама лерттIа доал ца деча шоацта карарча предприятешкарен боахама организацешкарен деха доагтIар цIенхашттa хьадийхаллареи.

Шенхашттара притензеш а тIеххьарча яхаь шера экономически хьокхамаш чIоагтIа эсала долча, паччахьалкхен бюджета доходий боарам лохбаьча Нохч-ГIалгIай респотребсоюза е йоагIараш.

ТIеххьарча яхаь шера чIоагтIа толхадаьд экономически хьокхамаш НГIАССР доагора промышленноста управлене. Пайдаш план ахкха 65 процент яра кхоачашъяьц управлене гIолла. 5 предприяти планах лоархIаьяц.

Моттигерча промышленноста министерства де дезар да шийна чуйоагIача предприятей финансова боахаме порядок оттаяр. Йоккхий оборотни средстваш, критани ресурсаш я материальни маьхаленай запасий хьисапе ялаш 1984 шера 1 октябре 8,3 миллион сома боараме яр 3,3 миллион сома маьха кийча продукци е юкъе йолаш хилча дуккьал нормативех хила йиш ярел совгIа йола запасаш. Производства планаш тIеххоачашъю, амма дукха Iаделеш силада чуюс.

Цунца цхьана цу министерства кулгалхошта хьалхашна латт цар къестаде дезаш дола финансови боахам дIахо вIашттIехьбаккхара даькъера цIенхашттара дешаш.

Маьлх еча промышленносте брах хулийт. Лоха я инзалех пайда иIбара коэффициент.

Эттара дукхагIа доакъош долаш а республике бахача наха чIоагтIа эшаш а я НГIАССР жилищно-коммунальни боахама министерство. Цунна чуйоагIаш йолча боахама организацеша, ерригаш хьаийцача, кхоачашду бюджета хьалхашкара шоай декхараш, царех дукхагIа яраша кхоачашъю Iоадара планаш. ХIаьта а министерства 8 ремонтно-гIишлош еча управлене пайда бе безача метте зе а деш бу болх. районий бюджеташка 267 эзар сома боарамера доходаш дIачуеннаи.

Шер-шере доккхий плановни зеаш ду паччахьалкхенна городской электротранспорта беча балхо. Иштта, 1984 шера 2077 эзар сомага кхьчад уж. Трамвайши троллейбусаши йохаш сеца латташ яьккха ха 27100 машина-сахьат да, маьлах дIа-юха ца вуташ висa пассажир 153 эзар ва.

Iоадара планаши бюджета хьалхашкара декхараши кхоачашдеча деррига дац лертIа долаш торговле, бытовой гIулакхаш деча министерствашка, «Чечингавтодора» чуйоагIача предприятешкеи организацешкеи. Дукхха ахчаш дIаухийт укхаза ахийта ца дезача, дикача дас санна дIа-юхаийсъяц шоай доалахьара оборотни средстваш, товарно-материальни маьхаленай запасаш нормативех хила йоагIарел дикка дукхагIа я.

Ала дезаш да, тIеххьарча шерашка боахама организацей, предприятей, министерствай, ведомствай кулгалхоъша чIоагтIа мерзлуш латташ хилар силадашкей базашкей товарно-материальни маьхаленаш Iоалга. Дукхаьал НГIАССР Министрий Совета чуйоагIача боахамашка яр уж укх шера 1 ноябре тIаккхоачаш 116,0 миллион сома маьха.

Паччахьалкхенга юртбоахама продукци йохкилга дIахо дегIадоаладе вIашттIехьдаьннад карарча шера юрта боахама къахьегамхой. 1983 шера укх ханаца ийсдича 2 процент дукхагIа яйхад дулх, шура — 3 процент, тха — 7 процент. Ялатни культураш ийелга 14 процент дегIаденад, фуальяха хьажкIаш — 8 процент.

Цхьабакъда, юрташкарча къахьегамхоша лоаца дакъа кхы а доккхагIа хургдар лоаман даьгIенашта кхетамца эксплуатаци еш хилча, хиш дехкача лаьттаех кхы а дикагIа пайда ийбеш хилча, юрта боахам дегIабоалабара хьахецаш йола средстваш кхыча гIулакхашта дIаухийташ ца хилча.

Из парадоксально дале а, гаьнна дIа а дига лелаадеш хилча хьайбай продуктивность лакхлуш моттигаш кIезига хилац. Де дезар да цу гIулакха уйла яр, лоаман даьгIенехи цоехи пайда ийбелга тоадара, частни наха царна кхом боацаш эксплуатаци елга социадара тIадерзадаь гIулакхаш дар.

КIеанта дешаш дац колхозашеи совхозашеи республика хи боахама организацешта хьалхашка уттадераш. Дукха моттигаш и орошене объекташ эксплуатаце дIалулга дохоаль. Наггахьа мара ца хулаш хIама дац «Севкавгидроводхоз» института филиало мелиоративни балхаш дара уттаеш йола проектно-сметни документаци эсала хилар, а езаш йоаца расходаш а яьташ.

Социалистически доалахье лораелга чIоагIдарам ведомствана чурча финансоши тIахьожама болх вIаштIехьбоаккхилга тоадаран тIаберлабаь хоадам боллаш йола болх бу финансови министерства аппаратои РСФСР финансови Министерства НГIАССР йолча КРУи.

Хьалхарча ах шера гучаяьхай бюджетни учрежденешкеи боахамий организаценех 870 эзар совгIача сома боарамера законах е ца йогIаш яь расходаш, царех 35,9 эзар сом дахийтад алапешка.

УнахцIеню лорална министерства учрежденешка гучаяьнна законах е ца йогIаш йола расходаш 78,2 эзар сома боараме я, просвещене министерстве — 69,2 эзар сом, жилищно-коммунальни боахама министерстве — 107 эзар сом.

Цхьабакъда, дукхача предприятей, учреждений, царна доал деча органий кулгалхой принципиально хьажац ревизей материалашка.

Социалистически доалахье лораелга тоадара вай дерригаш декхарийла да финансови дисциплина талхаерашкара хьадехараш лакхде, халкъа рузкъама тIаккхударш парте из дIадеххача бесса чоккабе.

ДIахо докладчика оттаю НГIАССР Лакхехьарча Советага чIоагIъейта 1983 шера НГIАССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет. Бюджет кхоачашъяьй доходашта 215949 эзар сома е 101,7 процент, хIаьта расходашта 208635 эзар сома а шера йолча бокъонца нийсъяьча планага хьежжа 97,3 процент. Доходаш расходел 9314 эзар сом сов а йолаш.

НГIАССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПЛАНОВО-БЮДЖЕТНИИ КХЫЧА МАССАЗАРЧЕИ КОМИССЕШКАРА ДЕПУТАТА Г. Г. ОЛЕЙНИКОВА ЯЬ ДОКЛАД

Общественни производствана интенсификаци елга чIоагIдара, боахама доал делга тоадара тIаберзабаь КПСС ЦК чакхбоаха шакъ цхьан дагара хьал а лоацаш, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша дегаш гIоадаьнна болх бу КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра, мехка экономически низ чIоагIбара шоашкара доагIа дакъа юкъекхухь.

Укх шера 11 бетта итогех республико толаме кхоачашъяьй промышленни продукцена реализаци яра а цунга дIвдодар лохадара а план, планал совгIа лакхъяьй къахьегама овсарле. Соахкарчул дукхагIа яьккхай юрта боахама продукци. ДукхагIа кийчдаьд ялат, коартолаш, свеклаш, комсаш, дулх, шура, фуаш, тха.

Социальни программа кхоачашъяра лоархIаме мероприятеш чакхъяьхай. Бахача наьха реальни доходаш дукхагIа хиннай. Къахьегамхой материальни а культурни а боарам лакхбеннаб.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиумо тIаьхьлехах планово-бюджетни а НГIАССР Лакхехьарча Совета кхыча массазарча комиссешца а анализ яьй НГIАССР Министрий Совето хьачуеннача республика экономически социальни дегIаккхувлара Паччахьалкхен плана а 1985 шера йолча Паччахьалкхен бюджета а проекташта. Хьачуенна проекташ, бIарчча хьанийцача, КПСС XXVI съезда установкашца а РСФСР Лакхехьарча Совето чIоагIъяьча Российски Федераци экономически социальни дегIаккхувлара плано а дIа ма дехкара я.

ХьагIадоагIача шерарча плана тIа белгалдаьд халкъа боахам лакхача темпашца дегIаухилга, цунна интенсификаци яр чIоагIделга, Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш шерра юкъеккухьилга, продукци дикагIа хулийтилга, материальни, къахьегама, финансови ресурсашта мамотга кхом белга. Боккха теркам тIабохийт Кхачан програмна кхоачашъяра.

Къаьстта белгалбаккха боагIа плана социальни лостам. Халкъа вахара хьал-таро дIахо а тоае, бахача наьха реальни доходаш йоккхагIа хилийта, халкъа образовани, культура, унахцIено лорале, социальни Iалашо яр дегIадоаладе лерхI.

1985 шера йолча НГIАССР Паччахьалкхен бюджето халкъа боахам дегIабоалабара а социальни программа кхоачашъяра а белгада мел даь гIулакхаш финансови ресурсашца Iалашду.

1985 шера йола Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен бюджет оттаньй Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаккхувлара Паччахьалкхен планага хьежжа, хIаьта цо мел эшача финансови ресурсашца Iалашъю халкъа боахама деррига доакъош дIахо дегIадоаладара, XI-ча пятилетки тIеххьарча шера халкъа хьал-таро тоаяра тIаерзаль ерригa мероприятеш.

Республика экономически социальни дегIаккхувлара Паччахьалкхен план планово-бюджетни комиссе, Лакхехьарча Совета кхыча комиссеша цхьаьнца йийца а йийца, халкъа эша товараш арахецилга дIахо а сихагIа дегIаккхувлар къаьстта лоархIаме хилар теркал а даь, предложени лу 1985 шера уж хьаделга кхы тIа а 5 млн. сома маьха алсамдаккха аьнна. НГIАССР белгалдаь доадараш теркал а деш, НГIАССР Министрий Совето хьачуенна НГIАССР 1985 шера экономически социальни дегIаккхувлара Паччахьалкхен план а 1985 шера доходаш а расходаш а 185597 эзар сом долаш йола Паччахьалкхен бюджет чIоагIъелга могаду.

Иштта предложени лу доходаш 215949 эзар сом а расходаш 208635 эзар сом а долаш йола 1983 шерара республика Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет чIоагIъе.

Укх шерара план кхоачашъяра лелаяга хьожача хана планово-бюджетни а кхыйолча а массазарча комиссеша белгалдаьнккхар, республикерча цхьайолча министерствашa а ведомствашa а, халкъа депутатий моттигерча Советаша уж декхараш кхоачашдара доагIаш дола хьинар це гойталга. 11 бетта итогех республика промышленносто соахка цу юкъа яьккха хинначул кIезигагIа продукци яьккхай, 8 предприяти лоархIаьяц цунна реализаци яра планах, 26-не кхоачашдаьдац договорни декхараш, хIаьта 24 предприяте кхоачашъяьц къахьегама овсарле лакхъяра заданеш, хIаьта дукхаьяраш лоархIаяц пайда бара а продукцета дIадовар лохдара а планех.

КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума решенешка хьежжа планировани ечара а халкъа боахама планаш, цу даькъе республикански а союзни а доалахьарча предприятеша а еш, халкъбоахама планаш кхоачашъечара республика Госплана, халкъа депутатий Советий лоархIаме айбе беза. Цунца дузаденна комиссеша республика Госплана предложени енай йоагI-йоагIача союзни министерствашои ведомствашои цхьана «Грознефтеоргсинтез» объединене планашта стабилизаци елга белаа лоаттаярца дикагIа юзе а юзаш, мехкдаьтта газен дукхагIа е йоккхаш «СевКавнефтегазпереработка» объединене, Грозненски ремонтно-механически а шекар доаккхача а заводий, республика кхыча предприятей мощностешта хьабе дукхагIа болх хилийта, аьнна.

ВорхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета цхьайтталагIа сесси

НГIАССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПЛАНОВО-БЮДЖЕТНИИ КХЫЧА МАССАЗАРЧЕИ КОМИССЕШКАРА ДЕПУТАТА Г. Г. ОЛЕЙНИКОВА ЯЬ ДОКЛАД

Министерстваш а ведомстваш а, халкъа депутатий Советаш декхарийла я балха хIара участке пачхьалкхен, къахьегама, исполнительски дисциплина чIоагIъяра, организованность а гIулакх корта болаш, леладара, тIадиллачун хьалхара бехктокхам айбара, производственни мощностех ханпахьа а базза а пайда эцара, хIара предприяте заданеш шено йоацаш кхоачашъелга Iалашдара хьадда гIулакхаш чакхдаха.

КПСС ЦК Политбюро заседание къамаьл деш нов. К. У. Черненкос белгалдаьккхар, кхом бар а хьурмат дар а принципиально вердача тайпара леладе дезаш хилар. Цу позицешкара министерствай, ведомствай, объединеней, предприятей балха анализ еш, комиссена хетачох республике хIанз а дукха доаду мехкдаьтта, мехкдаьтта продукташ, доагор, электрически йIовхален энерги, продукци хьаярга дукха материалаш дIаухийт, энерги кхоеш йола техника, отходаш йоаца технологи юкъекхухьилга ледара леладу. Дукха кхоачамбоацараш да материалаш а доагор а дIаахийтара нормаш уттаеча. Мехкдаьттех газ йоаккхача а уж дIаухийтача а дукха хIама доаду «Грознефть» объединене, продукташ йоаяра нормаш юхьаькхя бихьай а доацаш йоккхий я «Грознефтеоргсинтез» объединене, республика еррига доагора-энергетически комплексе, «Красный молот», «Трансмаш», «Пищемаш», «Нефтехимзапчасть» яхача а машинаш еча кхыча заводашка а металла кхом бара хайра хIама дац. Республика гIишлонашка дукха йоаю кирпич, цемент, кизгаш.

НГIАССР Госплано, республика министерствашка а ведомствашка а овлангара деза тоаде деза материальни ресурсашта кхом бар, цунна хьалхара кулгалхой бехктокхам айбе беза. Халкъа рузкъа кхом бара даим йоаккхе еза халкъа депутатий Советашка, цар массазарча комиссешка, къахьегача хIара коллективо.

КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенешка хьежжа, 1985 шера республике белгалдаьккхад мелиораци яра программа кхоачашъяра де дезараш. Массазарча комиссеша агропромышленни комплекса министерствашка, ведомствашка, моттигашкарча советски органашта могадаьд хий дехкача лаьттах, техниках, кхыча материальни а финансови а ресурсаех дикагIа пайда эцилга, юртбоахама производстве интенсивни технологеш юкъехувлар сихделга. ХIара боахамо оттаьь планаш кхоачашъяр Iалашделга.

НГIАССР экономически социальни дегIаккхувлара Пачхьалкхен плана проекташ ювцача хана теркам тIабахийтаб вах чубаха цIенош кIезигагIа хьалдеш хилара, моттигашкарча Советий а боххийташ. Уж балхаш дара лерттIа пайда эац цIенош деча комбинатах, министерствай а ведомствай а средствах, объединенешна а предприятешна а дакъа доацаш гIишлош хьалъяра тароех. Республике массане пайда эцаш йола коммунальни объекташ хьалъечи кхоачам боацаш пайда эац промышленни, гIишлош - монтажни, юртбоахама, кхыча предприятей а организацей а тароех.

Планово - бюджетни комиссе цуйна теркам тIабахийр гIишлош яра Нохч-ГIалгIай управлене, жилищно-коммунальни боахама Министерство, Грозненски горисполкома, хIаьта царгара хьадийхар коммунальни объекташ хьалъяр 1985 шера тоаделга.

1985 шера йола республика бюджет а укх шера из кхоачашъяр а дувцача хана а министерствай ведомствай терко тIеерзайнр производство дIало дегIайоалла, бюджета доходаш дукхагIа хилийтара йолча еррига тароех пайда эцна доа Iеш. ДIахецаш йолча средствех дикагIа тайпара пайда эца безаш, боахама доал деча тоаде, пачхьалкхен, планови, финансови дисциплина нийсе лоаргIеленна еза еаш, социалистически доалахье лораелга чIоагIде дезаш хилар а. Школаш, культурно-просветительски учрежденеш дика лелаяра, царна капитальни ремонт яра, хьехархошта а кхыча болхлошта а алапеш телара бюджета кхы тIа а асигнованеш хьоже айна дехар даьд.

Дош дувцача хана тийна предложенеш вIашагIа а тIехя, ювцийта а парех йоаргIаш йола решенеш тIаийцийта а республика Министрий Совете дIачуенна планово-бюджетни комиссе.

ДОКЛАДЕХ ЙОЛА ПРЕНЕШ

Дувцача дешах йола пренеш хьайийллар Грозненски горисполкома председатель **В. М. Шамардина.**

Город Грознерча промышленноста, транспорте, бахача наха гIулакхаш дара сфера предприятешна карарча шера 11 бетта баьча балха итогаш, аьлар цо, тешал ду шера планаш дукхагIдоача хьокхамашта кхоачашъерг хилара, хIаьта иштта тIеххоачашдергда пленал совгIа къахьегама овсарле лакхъяра а продукцега дIалоллар кхы тIа лохдара а дола социалистически декхараш.

Ерриташ а хIана яц аьнна йолча предприятешна шоай планаш кхоачашъю заданеш поставкашта дола декхараш чоте а эцаш. Карарча шера дика толамаш даьхал халкъа эша товараш хьадара даькъе, уж лакхденнад 102,1 процент.

Хоадам болаш толамаш даькад торговле общественни кхачан, бузама, транспорта предприятей, наха гIулакх деча сфера кхыча службай материальни база дегIайоалаеча. Цу гIулакха йоккхоста дакъ халкъа боахама кулгалдара йола партийни влияни чIоагIъяро. КПСС ЦК апрельски Пленум хиннача тIехьагIа дикка айбеннаб боахама доал дара бола городерча халкъа депутатий Советий лоархIам. Цар кIезига болх баьбец экономикана доал делга эргадаьккха тоадеча, тIахьожама полномочеех дукхагIа пайда эцача, массазарча комиссей балха эффективность лакхъеча, территориальни производственни депутатски группай болх тоабеча.

1985 шера г. Грозный социально-экономически дегIайоалаяра йолча плана проект нийчъяь города предприятей производственни потенциал дикка лакхъялар, городе бахача наха тIехь-тIехьагIа дукхагIа эзараш двагIа лоаттадар теркал а деш.

Дикка доккхий гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад халкъа эша товараш арахецара даькъе. ВIарча хьанийцача шера уж хьадергда 420,8 миллион сом мах болаш.

Города социальни база дегIайоалаяра дIадахийта лаьрхIад 56,8 миллион сом, из хул 1984 шера хинначул 10,5 процент дукхагIа.

ДукхагIа хургъя увакцIенон, просвещене объекташ хьалъярга дIайохийта ассигнованеш, дIахо шеръе а чIоагIъе а лаьрхIад торговле, общественни кхачан, коммунальни гIулакхашта йолча объектай материально-технически база.

Цунца цхьана, йоах оратора, ювцийта оттальча проекта тIа хьахьокханза дисад цхьадола дешаш, хIаьта уж нийса къоастадаро таро хулийтаргья города боахам кхы а динамичнегIа дегIаболабе. Хьалха санна яра йолаш юс вах чуIеча цIеной проблема. Плана проекта тIа аьрхIа да наха чуIеча цIенош объекташ хьалъяра хIана болаш бола боарам лоаттабелга, керттерча дакъе шоай дакъа юкъе хьош йолча предприятей средствай чотагIа. Цхьабакъда, геттара кIезига средстваш хьекаю моттигерча Советий линегIа.

Оаха дех республика госпланагара ювцаш йола план хьадда чIоагIъеча хана г. Грозне итта хьал дукхагIа теркал деш хилар. Республика столица статусо дIадех къаьстта чIоагIа город дика тоаяь хилара теркам белга. Хала хете а, хIанз укх сахьате гIулакхаш цу дIадехарашна хьежна дац.

Города тоъаш яц дикка дукха наькъаш дехкача, гIирсаш хьалдеча, улицаш цIенъеча эша техника. Цу дакъе предприятей хIаьз йолаш йола база технически нийчъяь хилар геттара тIехьадисад, дIахо тIехьадусаш а латт, из тIехьакхец сихха дегIайоагIача производствай социально-бытовойн инфраструктура материальни сферана. Оала дех республика Министрий Советагара, эггара хьалха, коммунальни боахама министерствагара, капвложенеш, хьаухаш йола техника, материалаш, оборудовани дIаекъаре дешаш къестадеча хана столицана эшараш теркал дар.

Трибуна тIа — ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача назрановски завода слесарь-сборщица **Н. А. Султыгова.**

Чакхдала гарта кхаьчад цхьайтталагIча пятилетка тIадьлагIа шу, аьлар цо. Тахане а тхойх коллектива балха итогаш е йиш йолаш да тхо. Пятилетка йолаелча дӀенз заводо хьайй 68 миллион 680 эзарш сома промышленни продукци. ИттлагIча пятилетке хиначунца нийсйича 28,9 процент лакхъенний къахьегама овсарле.

Толамаш даха вIашагIехьдоал тха партийни, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацешна коллективана нийса лостам телар бахьан долаш. Наха идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам бадара, цар коммунистически сахкетам лакхбара йоагIаш йола терко еш хилар бахьан долаш.

Хьинаре дакъа лоац наьсархошна «Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара — хьинаре къахьегаро 40 кIира!» яхача девизагIа йоаржалъча яха юкъе. Коммунистически хьинсале къахьегаре болама юкъевахав 600 гаргга саг, 300 совгIа саго коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яьнкхай.

Дукха ха йоацаш Политбюро йийцай 1985 шера СССР экономически социальни дегIайоалара Пачхьалкхен плана а Пачхьалкхен бюджета а проекташ, цига дIаьаха къамаьл даьд КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненкос. Оаха чIоагIа могаю цун положенеш выводаш.

1985 шу моллагIа дар санна дац. Из да КПСС XXVII съезда хьинаре кийчо ергIола, Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яккха 40 шу дизар деадергдола шу. Шеко яц, аьннад нов. К. У. Черненкос, цу дерригенеша къаьстта шоай тайпара политически маIан долаш хургбола бокха болх кердача шера вай бе безаргбола. Нийса дешаш да уж! Цар хьинар а хIара болх беча сага дог а айду. Кхы а дикагIа болх бе, керда толамаш даха безам оттийт.

Къамаьл даьчо теркам тIабахийтар къоастадиза долча дешашта. Цхьайолча хана, аьлар цо, общественни транспорто новкъарле ю тхона, автобуса юрташкара нах ханнахьа хьа ца кхувлар бахьан долаш болхлой балха тIехьабусаш моттигаш нийсду.

Къамаьл чакхдоалаш цо аьлар:

— Мукъа ба сона ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача назрановски завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча маха, районерча берригача къахьегамхоша 1984 шу толаме чакхдоккхаргхилара а дерригача халкъа цIейна — Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара доагIача тайпара накъадахара дерригa шоай низаш тIадохийтаргхилара а укх сессена дош дала.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара **А. В. Шершенкуа** аьлар, района къахьегамхоша чIоагIа дегаш айдена болаш тIаийцар КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa нохкъоста К. У. Черненкос карарча шера 15 ноябре Политбюро заседание даь къамаьл халкъа боахама доал делга эргадаьккха тоадаран эффективность лакхъяран, карара пятилетка толаме чакхъяккхара тIеерзаьь йола СССР-ен РСФСР-ен Лакхехьарча Советий сессей решенеш. Района партийни организацешка, халкъа депутатий Советашка, болхлой коллективашка чIоагIа теркам тIабахийта, царца хьашт долаш дувцаш да уж документаш. Гудермесцашта дика хов хIанз хулаш дола хувцамаш эггара хьалха шоай вахара боарам тоабелар, района промышленни потенциал лакхлуга сихдалар хьахьокхаш хIама долга. Алхха пятилетка шерашна районе хьалъяьй «Нефтехимзапчасть» яхача завода хьалхара аргIа, медицински инструментий завода кузнечно-прессови цех, лакхъенний кирпичаш еча завода, горпищекомбината, виназавода мощносташ, хьалъяьй «Терек» яхача совхозе 3 эзар бежана лаьрхIа шинараш леладу комплексе. ДIахо дегIадевад наха чуIе а социально-культурни а гIирсаш хьалделга.

Парте еча йоакхоа гIулакхца жоп а луш города промышленни предприятей къахьетама коллективаша 103 процент кхоачашъяьй 11 бетта продукци маьхала яьккхара план, 105 процент кхоачашъяьй къахьегамо овсарлен план. Толаме кхоачашъедеш да продукцега дIалодар кIезигдаре социалистически декхараш.

Цхьабакъда, район хIанз а тIехьаюс юртбоахама производства дукхахча доакъошка, эггара хьалха дьцерна ги, шекара свекла леладара, шура яниxара. Лаьтта леладара культура, техниках пайда эцалга, производственни дисциплина, къахьегама технологии из вIаштIехьбоаккхилгаш лохача боарамe латт. Уж дерригаш а хIана укх сахьата оаха йоаккхо е езаш долa хIамаш.

Цунца цхьана тхона хьалхашка латт республикански планашт уттаечеи боахамеш органий оагIонгахьара нохкъостал доацаш а цар хьалдоацаш ца хилча а къоастадургIоаца проблемаш. Тхона хет кхы а дикагIа, перспективаш теркал а еш, боахамашта специализаци е еза ха хьатIакхачачий вызавы: позсапи люцерна гиа леладарца цхьана керттера декхар ларкIа доагIа дукхагIа шурен дулхи доаккхилга а. Цуьга хьежжа цIаьхха а хьажа деза хIамаш дIаюаш долча лаьттай структурага.

Къамаьл даьчо дIахо аьлар, город дегIайоалаеча дукхха чоалхане проблемаш нийслу, къаьстта бала нах чуIеча цIенош, школьни а дошкольни а, культурно-просветительни, медицински учреждениеш Iалашбеча, царна коммунально - бытовойн торговин гIулакхаш деча. Из бахьан долаш оаха дех Министрий Советагара Гудермесе 837 моттиг йола школа, милицию - кооператива 100 квартира йолен горисполкома 70 квартира йолен цIенош хьалделга 1985 шера плана юкъедахьар.

Къамаьл ду Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене начальника **Э. Э. Исмаилова.** Депутата нов. Мальсагова яьча докладегIа, аьлар Iо, гуш да халкъа боахама деррига доаньош дегIадоаладара Нохч - ГIалгIайчено 1984 шера дика толамаш даьхалга, цхьабакъда, цунца цхьана белгалдаьхад дукха кхоачамбоацараши пайда эцанза йиса тароеш. ГIишлойхой адресагIа яь критика нийса я, хIаьта цунах йоагIаш йола выводаш е тхо декхарийла а да.

ХIара шера республике доккхий хувцамаш хул. Хьалъяьй энергетика, кхачан, мехкдаьтта чакхлахара, химически, промышленноста кхыча доакъой керда предприятеш.

Вайна бIаргагуш хувцалуш латт город Грозный, къаьстта хоза тоаенннай Ленинен Орджоникидзен проспекташ, хьалъяь йоалаш латт 6-гIа микрорайон. Грознен еррига районашка хьахиннад дукха этажаш йола цIенош, шера пленагIа лаьрхIача цар 60 процент совгIа дIалоац, хIаьта из боарам хIара шера лакхлуш а боагIа. Цу хувцамашта юкъе къаьстта боккха лоархIам болаш да республика халкъа боахама лоархIамегIа дарех дакъа хинна дIаэтта дола капитальни гIишлош хьалъяр.

Нохч - ГIалгIай гIишлой управлене коллективо кхоачашъю 1964 шера гIишлонмонтажни балхеш дара боарама план.

ХIанз укх сахьате партийни, профсоюзни, комсомольски организацей а боахамий кулгалхой а боккха теркам тIаберзабаьб ма могга дукхагIа объекташ эксплуатаце дIаялара, къаьстта чIоагIа наха чуIе цIенош хьалдара а берзабеш.

Карарча шера оала эксплуатаце дIаенна Алексеева цIерагIча заводера ЛЧ-35 яха установка, биологически очистной сооружений 1-гIа аргIа, Грозный — Буденовск яхача бензопровода линейни цхьа дакъа а долаш насосни станци, пищевойни профтехучилища, Знаменка яхача юртара 640 моттиг йола школа, Грознера 450 сага лаьрхIа йола поликлиника, кхыйола объекташ.

Кхоачамбоацарий анализ а еш, оратора йоах, гIишлон управлене еррига организацеш яц планови заданеш кхоачашъеш. Хьалкалаттача коллективашта, деррига экономически хьокхамаш кхоачашдерашта юкхе йолаш я халдаьна планаш кхоачаш ца еш яраш а. Проектни мощностага кхаьча яц домостроительни комбинат. Планаш уттаеча органаша хувца деза ДСК-ах шоашта хетар. Микрорайонашка наха чуIе цIенош цо хьалдергдолаш уттае еза цун план, инжерни коммуникацеш хьалъяра деррига дешаш хьалхагIе къоаста а даь.

Нов. Исмаилова критика яьр субподрядни организацешта, къаьстта «Ставропольпромвентиляция» яхача треста СМУ-на. Цу организаце Iазъьмате во болх бар бахьан долаш чакх ца йоалаш йисар кхерам болаш я карарча шерара пусковой программа.

Карара шу, аьлар бузама производственно - технически управлене начальника **А. Э. Хаита,** республика связисташта хиннад парте обкома бюрос, республика Министрий Совето. Российски Федераци бузама Министерства цхьана баьча соцам тIа белгалдаь бузама еррига средствеш дIахо дегIайоалара декхараш практически кхоачашдеча тIатеIа болх беш дола шу.

4 шера кхоачошъяьй капитальни вложенейи керттера фондаш болх бе йолаллийтарен пхе шера йола план, ханал хьалла кхоачашъяьй городской телефонии бетий емкосташ лакхъяра, городашта юкъерча телефонии а телеграфии а бузама автоматизаци яра, бузама каналаш дукхагIа хилийтаро зайнеш. Карарча пятилеткагIа бузам дегIабоалабарга дIадахийтад 25 миллион сом, из хул иттлагIча пятилетка дерригача шерашка дIадахийтачул 1,7-зза дукхагIа. хIаьта бузама еррига керттера фондаш ялхаза дукхагIа я кхоаткъен итталагIа шереш долалуча хана хиннарея. ТIеххьарча кхаь шера болх бе йолаллийтай городашта юкъера автоматически телефонии станци, керда радиотелевизионни станци. г. Грознера йоккха кхо АТС санна йола йоккхий объекташ, болх бе йолаллийтай Урус - Мартане, Ачхой-Мартане, Орджоникидзевская станице, Шаьла бузама керда комплексаш, яхкай массехк кабельни радиолинейни бузама линеш.

1985 шера белгалъяьча программагIа дола балхаш дIахо деш хургда. Пятилетка чакхъялалехьа районцентрашка болх бе йолалургъя кхы а массехк телефонни станци, хIаьта 1985 шу чакхдоалаш республике реконструкци яь а еррига районни АТС-аш перспективни координатни система станцешна йоаклъга а чакхдаргда, хIаьта цаI йолча мехка автоматизированни сетах дIанехата цар таро а хургъя.

Балха толамаш кхы а дикагIа хила йиш йолаш дар, нагахьа санна Советий цхьайолча исполкомаша дукхагIа теркам тIабахийта белгалъя мероприятеш кхоачашъяь яларе.

Тхога хIанз а дукха я телефонаш оттае аьнна енна заявкаш, биззача боараме кхоачашдац городашта юкъерча телефонии бузамна гIулакхаш делга. ЦIенхашта кхоачамбоацараш да телефоний, радио точкай балха дакъе, кхоачамбоаллаш къестадац почтей корреспонденцеши шоай ханнахьа а халдаяза а дIаккоачийтилга IалашIдарна дувзаденна дешаш. Цу дерригенеша даха а доагIаш бехкаш дохийт связистех. Уж кхоачамбоацараш дIадахара организаторски болх чIоагIъбе, къахьегама а производственни а дисциплина еррига участкашка чIоагIъе, къахьегам вIаштIехьбаккхарен цунна стимулированни ярен бригадни форма шерагIа балха юкъе йолае езаш да тхо.

Бузам эцаш хилар тIехьтIехьагIа лакхлуш доагIа. КарегIдаьнараш дIачIоагIдара, республикера бузам дIахо дегIабоалабара керда боккха гIа баккха беза 12-ча пятилетке. ДIахо болх бергба бузама еррига средствеш дегIайоалаяра, цхьабакъда, къаьстта чIоагIа низ тIабахийта лерхI телевидененни телефонии бузамал. Хьалхе лаьрхIа а г. Грозне йоккха емкость йола массехк керда автоматически телефонии станци, дIахо болхаш дерга цхьайолча райцентрашкен республика кхыча нах бахача моттигашкен, масала, Назране, Гудермесе, Малгобеке. Знаменке, кхыгахьа телефонии сетеш дегIайоалаяра дакъе.

Моттигерча промышленноста министра **С. М. Магомадова** аьлар, ювцаш йолча плацах моттигерча промышленносте гIолла халкъа дола товараш арахециIта дегIадоаладе лерхI 1985 шера 5,3 процент. Цхьабакъда, темпаш во яц, нагахьа санна, моттигерча материалах, производства отходех, тхона эшаш дола хьалаш доацаш йолча помещенешка, тхона хьатедача бийдалах продукци арахецаш хиларга дилла.

ХIаьта а пятилетка йолаелча деш цар а ерзаьь, керда арахеца йолалей кхо бIаь совгIа изделии. ДукхагIа арахец пачхьалкхен дикала знак болеи «Н» яхача индексах болеи продукци.

Моттигерча промышленноста министерства предприятешка кийч а яь чакхйоалаш я къахьегам лорабаран санитарно-могашаллен мероприятей комплексни планаш. Цу гIулакхашта лаьрхIа хIара шера дIадохийташ да бIаьш эзараш сомаш.

Химически заводера бутилатни цех, хьалъяь йистелаьккхай. Старопромысловски районера прядильни цех хьалъяь йолалла латт, укх гарттача хана линолеум арахеца йолалургъя город Аргунера керда цех.

ШийтталагIча пятилетке хьалъе лерхIаш я керда завод, сельски районашка шийтта приемни пункт хургйола цIагIа къахьегара йола комбинат, сунженски района Орджоникидзевски яхача станице тханврадильни фабрика, кхыйола объекташ.

Тха хьалашка наха чIоагIа хоатташ дола товараш дукхагIа арахецара болча балха тIа керттерча достамех да моттигерча ресурсех, бийдалах, материалех, производства отходех из могга дукхагIа продукци арахецар. Дукхьал укх шера дIанхача хана моттигерча бийдалахи производства отходехи арахийца халкъа эшаш дола товараш 6,7 миллион совгIа сома мехаха да.

Белгалъяьхача отходех арахец 75 тайпара йола изделеш, цу дакъе швейни, трикотажни, вязальни, керамически изделеш, иштта кхы дIахо яраш а. ДIахо йоадача хана оаха де лерхIаш да бахараш деча дIаухийташ дола генарий даьтта кIезигдара пластмассай изделеш, гидролиза кIув арахецача химически промышленноста отходех пайда ийбе болабе. Веденски районе йолча ракушечниках облицовочни плиташ хьечe пайда ийбара дола дош къоастадеш да тхо.

Цхьабакъда, моттигерча промышленноста предприятешна беча балха критически хьисапе мах а беш, белгалдаьккха дезаш да йолаш йолча тароехи кхоачамехи бизза пайда ийбелга Iалаьмате мела лелилга. Цкъадале, тха низ кхаьчабац хIаналца предприятешна боагIача боарамах болх байта, из бахьан долаш во я арахецаш йола продукци.

Оаха хIанз а тIехьа во болх бу морально дакъе къелнен кIезига дIаэцаш йола продукци ара ца хецаш соцаяра хьаьбехьа, из бахьан долаш тха складашка хьаIайнна кхо миллион совгIа сома маьха продукци, из иштта доллаядаь мах бара организацешта продукци лоаттаяра план кхоачашъеш а яц.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара дола наькъаш лахара кIоаргга анализ а еш, юхадухьала дIа-ица къамаьлаш а хиннад тха министерства коллегашка, болхлой собранешка, хаддаьза болх беш йолча производственни совещанешка.

Производства керттерча участкашка квалифицированни специалисташ а хьежабеш, уж чIоагIъяра, производствера резерваш тахкара даькъера цар лоархIам а бехктокхам а айбеш дола бахаш чакхдоахаш да. Юкъерча звенон кадрашца беча балха тIехьа дикка йоакхо ю, къаьстта мастерашца беча балха.

Чакхдоалаш латт цхьайтталагIча пятилетка кхы цхьаьнха шу а, аьлар Грозненски локомотивни депо машиниста **К. П. Чернобаевс.** Ленински партенеи цун Централни Комитетан гонахьа айхха кхотабеннача советски наха, шоай патриотически декхар дика кхета а деш, тIа-тIа дукхагIа низаш тIаухийт парте экономически стратеги вахаре чакхъяккхара, дерригача халкъа социалистически ядь йоаржаьй Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа деррига дукха исторически Котало яьккха 40 шу дузача, иштта стахановски болама 50 шу дузача цIейшта сийленца накъадахара. Вай республикерча берригача къахьегамхоша цхьана дикъ шерен бIарча хьалийчача ерригача пятилеткай планаш ханал хьалха кхоачашъеча лоаттабеча къоесаме доагIаш дола дакъа лоац грозненски машиностроительхоша, цу дакъе Грознерча станице локомотивни депо болхлоша. Цу коллективо члек се хиларах гарра сона лов арахецача продукцега дIабода мах лохбара, къахьегама овсарле лакхъяра тIайнца социалистически декхараш оаха толаме кхоачашдеш хилар дIахайта. Укх шера 11 бетта тха предприяте къахьегама овсарле планах лаьрхIачул 7 процент лакхъенний, арахецача продукцега дIабода мах 5 процент лохбенная.

Депо локомотивни бригадашa дIа-юха йитай деза новкъаш тIадола 3900 совгIа посад, царца планах лаьрхIечул совгIа дIа-хьа дихьад 1,5 миллион тонн халкъа боахама мохьаш.

Депо коллективо чIоагIа уйла тIалахийта Iомадир укх шера 15 ноябре Политбюро заседание нохкъоста К. У. Черненкос даь къамаьл, къаьстта найоле дикагIа доагора-энергетически ресурсех пайда эца яха декхар хьалхашка а оттадеш, хьалха латтача коллективашнара хьонхам а айаш 1985 шерa иштт дийнохьа кхольча материальни доагорен чотах болх бергба яха раздел.

Безам ба са, яхаш, дувц нов. Чернобаева дIахо, машиностроительхоша сагIотдеш долча цхьадолча дешах, эксплуатационни балха деррига хьокхамаш отделене тоадаьдале а хьалха санна мовхьаш тIадолаш вагонаш лоаттаяра долча хьокхамий заданеш кхоачашъеш яц. Тхо бехказа довла гIертац цхьан дакъе оаха болх во беш хиларея. Тхона товш дар да тха вагонех пайда ийбечар шоай бехктокхам кхета а беш вагонех дикагIа пайда ийбар.

Сона, машинист хиларах тарра, кест-кеста гуш да чIоагIа догIа доагIача хана хьалхашка уттаеш дола ийрча сурт, из нийслу дукха хиш некъашна хьайоаш хиларца, хIанз аьлча, Грозный яхача станце линейни канализаце дош къоастадаьдац хIалаалца. Иштта къоастадеш дац лаьттах хIала путепровод йиллара дош а: Крупская цIерагIа культура Дворец долча районе переезд дIакъайла а йолаш автомобильни транспорт сеца латташ дукха ха йоаккх, зехьа итташ тоннаш бензин а доагадеш.

Республика къахьегамхой къахьегамен общественно-политически хьинар КПСС ЦК октябрьски Пленума решенешна чIоагIа айдаьча хьале болх беш я ер сесси, аьлар сессе къамаьл деш НГIАССР юрта боахама министра **М. А. Арбиева.**

ХьалхагIе а даьча лоархIамашна хьахьокхаш ма хиллара, дIахо дувц оратора, республика колхозашки совхозашки лакхбаьб валовни продукцин юккъара боарам соахка хинача боарамца нийсбича 20 миллион сом, е 14,6 процент, Iалашдаьд къахьегама овсарле 9,2 процент лакхъеата. Кхоачаньяьй илат кийчдара план 117 процент, кохасаш — 113 процент. Кхоачашъергйолаш я дулх кийчдара план.

Боахамий экономика чIоагIъенний, зе деш а планаш кхоачаш ца еш а дола боахамаш кIезигденнад. Пайда а боаккхаш шу чакхдоаккхаш дола боахамаш дукхагIа хиннад 1962 шера 49 процент хинначара карарча шера 76 процентага кхоачаш. Цар финансови балха итогаш хьахьокхачох пайда бала тарлу 10 миллион сом.

Цхьабакъда, министерствай боахамеш балха тIехьа карагIдаьннарий критически мах а беш, аьлар оратора, белгалдаккха доагIа колхозашки совхозашки хьаьй йолча Iалаьмате йоккхача производственни потенциало доагIача тайпара юхаметта оттадац шийна дIадахар. Фондооснащенностей энерговооруженностей дегIаахара темпаш дика хьалха юал производства боарамаш лакхдаларал. Лаьтташта миллионаш яран хьайбаш леладу объекташ хьалъяран хьожаяь йоккхий капитальни вложенеш геттара кIезига юхаметтаухттаю хьайоаккхача продукцеца.

ХIанз а кIезига я буругани лоамани даьгIений продуктивность. Кезига теркам бу лаьттаж тоадара. Боахамашна мала лел хьалхалатта методаши производства интенсивни технологии юкъейоалаяра гIулакх. Къахьегам вIаштIехьбаккхарен, пуний лостам теларен формаш хIанз а дIадехкарашна хьекъа яц.

Оаха лаьрхIад, йоах министра, нагий доахан сихха хьалхедаран дорстадаран бола болх чIоагIбе. Хьайбаш кхоабеча специализированни боахамашна сиргIалгаш лелаярен детта доахан дукхагIа хилийтара ремонтаци молодняк кхеяран болча балхо новкъостал дергда хьайбаш леладеча эффективность лакхъяра.

Хьалхалаттача боахамий опыто хьахьокх цар толамий дарде латтар хьаькъалца, творчески лаьттах пайда эцар, доакъара чIоагIа баш хьалр долга. Доакъарашца эсала Iалашдаь хилари уж во хилари бахьан долаш дулха дохкача доаттана ха 38—40 беттага кхоачаш йIаьхлу, 16 — 18 бутт мара хила ца безача. Из бахьан долаш пайта хьа ца кхоачаш дуc 10 эзар тонн бежана дулх.

ХIанз нийчъеш я доакъар доаккхилга, детта доахан леладелга, сихха хьайбаш дорстаделга. Лаьттаншкара боала хьувкъам лакхбелга дегIадоаладара йола бIарча комплексни программаш. Укх кхоачашъяра дIахо кIоаргагIа специализаци а еза доакъоша, интенсивни технологи юкъейоалаяра, подразделенеш коллективни подрядага яхара бола болх хьинарегIа бе беза.

Ше къамаьл деш Старогрозненски УБР начальника **Ю. А. Лутовинова** аьлар:

— Бурув тохара сухалаш лакхъяра а цу ларда тIа скважинаш листейоахилга сихдара йола керттера, цхьадолча дакъе еррига а фактор я управлене а объединене а бурув деттача бригадашта юкъе социалистически ядь леларр.

Ялхах боала пайда бIаргаго йиш я цун цхьан форма, — шера 5000 эзар метр бурув тохара а скважинаш листейоахилга 25 процентал кIезигагIа доацаш сихдара а тIехьа лелиеча яха хьокхамашна хьежача. Из яь йолаелча дена тха управленерча 14 бурув тохача бригада шерал кIезигагIа йолча хана лоархIаьй 5000 метр бурув тохара декхарех, хIаьта М. М. Шуликнеа кулгалдеча бригада 10 бетта карадерзадаьд из доазув.

Юкъера лаьрхIача бурува теха скважинаш йистехара шийд лоацъаьй 296 ди-буйса.

Шенкашта теркам тIабохийташ леладу тха управлене коллектив социально дегIайоалаяра план кхоачаш-ъелга. Коллектива социальни структура тоаяра, технически прогресс дегIайоалаяра шерра программа оттаьй. Керда техника а технологи а юкъейоалаярца, дукха къахьегам безача балхашта механизаци а автоматизаци а ярца дикка кIезигбе лаьрхIад оаха кулг-мара болх беш бола нах. 150 эзар сом кхо а деш.

Къахьегама хьалаш тоадара, унахIено лорайра даькъе цхьадола гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад тхоай доалахьара салаIара база дегIайоалаеш, санаторно-курортни дарбаца а профилакторешца а мехкдаьттахой Iалашбеш, санитарно-вахара хьалаш тоадеш. Къамаьл де бокъо ялараx пайда а эцаш, аз дех вай республика Министрий Советага тха УБР коллектива шефство лелаеча кхоалагIча горбольнице 240 моттиг йола хирургически корпус хьалъяра 1985-ча шера проект оттаярен 1986-ча шера из хьалъелга дIадоладарен дош къоастадар.

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта» яхача девизах шерра социалистически ядь а йоаржаяь, предприяте къахьегамхоша толамца кхоачашду 1984 шера тIайица лакхара социалистически декхараш.

26-ча ноябре кхоачашъяьй цхьайтта бетта програма. Планал совгIа 1,6 млн. сома маьха лакха дикал йола химически продукци еннай мехка. Арахийцача еррига продукцех 20 процент гарггаяр экспорта яхийтай, аьлар Грознерча СССР 50 шу дизара цIерагIча химически заводи лаборант йолча **В. П. Бабенкос.** Ийс бетта баьча балха итогех, «Грознефтеоргсинтез» объединеена чуйоагIача предприятешта юкъе меттел. Нохч-ГIалгIайчен предприятешта юкъе а коъаьнний завода коллектив.

Товарни продукци арахецара шера план ялх ди хьалха кхоачашъе лерхI. Цхьабакъда, дукха новкъарле еш хIамаш а да. 1976-ча шера дехза складе улла пиролизови турбокомпрессор дIаоттара балхеш дIаходахьара дош да дукхача хана дейо къоаста ца деш. 1985-ча шера планах а лаьрхIадац фенол арахецара реконструкци е. Къоастадеш дац халкъа эша товараш арахеца цех хьалъяра дош а. Тха чIоагIа сатем боабеш да геттара лоархIамеча хьокхама — договорех долча декхарех продукци дIанхийтара план кхоачаш ца яр.

Новкъарле еш да болхлой дукха дIабувлаш хилар а. Къахьегама дисциплина телхаеш моттигаш а я. ВIалла къахетам боацаш лира къоасам лоаттабе лаьрхIад социальни законности правопорядки телхаерашца.

Черноречье яхача поселке бахача къахьегамхой вахара хьалашца дувзаденнача дешах а лоацца аз лов соно. Поселке электрически сердало ялара гIулакх эсала латт, дукхача моттигашкара наькъаш деха хиларо новкъарле ю лерттIа маршрутни автобусаш лелара. Уж дешаш дукхазза дийцад поселке беха нах города а республика а партийни, советски, боахама болхлошца вIашагIкхийттача. Цхьабакъда, таханялца къоастадеш дац уж.

Дош эц Шелковски райисполкома председатель **В. Д. Аралина.**

— Шелковски района къахьегамхоша, КПСС XXVI съезда решенеш кхоачаш а еш, 1984-ча шера лакха социалистически декхараш тIаийцад, аьлар цо.

Районо кхоачашдаьд пачхьалкхена ялат, комсаш, тха дохкара декхараш, дулхен шурийн план кхоачашъяра а гарга да тхо.

Укх шера боахамашка Iалашдаьд хьалхачул дукхагIа гIожа а моша а доакъараш. Хьайбаш леладерашна дика дIа а доладаь дIаяьу Iай хьайбаш кхоабилга. ДIабаьннача шин бетто таро ху гIулакхаш дIадихача Iай хинарашца нийсде. Цо хьагойт фермай болхлоша хьайбай продукташ йоахилга а уж пачхьалкхенга йоккхилга а.

ХIаьта а, тхоай балха критически мах а беш, оаха мукIарал ду карагIдаьннача дикадарашца цхьана района боахам дегIабоалабеча дукха къоастадаза дешаш а хилара. Оаха дика кхетаду хьайбаш леладеча тIехьадасар, тешшаме доакъарий база хьакхоаларца мара дIадикка йиш йоацилга. ХIаьта боккъонца пайда эцац доакъараш Iалашдара а уж нийчдара а йолаш йолча таронех.

Колхозашки совхозашки эшачa боараме Iалашъяьяц лакха овсарле йолча юртбоахама машинашца. Тха района дукха декхар тIадисад люцерна ги дакихара а из пачхьалкхенга доххара а план кхоачашъеча. Цо новкъарле ю районе доакъарий кхоачам вIаштIехьбаккхара.

Шелковски района геттара лоархIаме да мелиораце балхаш чакхдоахилга. Цу хьакъехьа дукхача хана лаьрхIа йола программа я районе.

Иштта лоархIаме да районе бахача наха социальни объекташ сихагIа хьалъелга, станицаш а кхыйола нах бахча моттигаш а тоаелга.

Оаха дех Министрий Советага Шелковски районе школаш хьалъяра а къаьнараш шеръяра а дош къоастаделга.

СПОРТИВНИ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕ

ЛОАЦЦА ХОАМАШ

ЧЕМПИОН ХИЛАР

Серебряные Пруды яхача Подмосковерча городе хилар Советски Союза шозза Турпала, Советски Союза Маршала В. И. Чуйкова приз яккхара дахьдох йола Ерригсоюзни турнир. Цига дакъа лаьцнача шийтта командана юкъе хьоалагӀа моттиг яьккхар вай республикерча «Локомотив» ДСО коллективо. Массаза санна дика летар дуьнен халкъашта юкъерча класса спорта мастер, Европа чемпион Вараев Башир (78 кг). Турнира чемпион хилар цох.

71 килограмм доазал дараштa юкъе хьоалагӀа моттиг яьккхар А. Мараева.

САМБО

Город Саратове хилар самбох йола Ерригсоюзни кагирхой турнир. Из хетаьлар РСФСР заслуженни тренера Н. Перепелкина. Цига къовсавеннача 300 спортсмена юкъе бар Нохч-ГӀалгӀайчера «Локомотив» ДСО борецаш. БархӀ тайлара доазал долча къонача борецашта юкъе пхе доазалах хьалхара моттигаш яьхар вай мехкахоша. Ужаш ба: Ш. Ахмадов (45 кг), Р. Арсанукаев (56 кг), Ш. Вараев (60 кг), А. Мусаев (65 кг), И. Ваитаев (70 кг).

Вай республикерча команда шоллагӀа моттиг яьккхар.

НЕК ДАР

«Садко» яхача бассейне хилар нек дарах город Грознен хьалхле яккхара къовсамаш. Нек дераш шоай ханашка хьежжа йиъ группана бийкъабар. 100 метр дӀоехал комплексни а батерфляй а хьисапе нек деш хьалхара моттиг яьккхар Н. Братухина. 200 метр комплексни хьисапеи 100 метр букъа тӀеи нек дича толаш хилар Татаева Лариса. 200 метр ший лоӀамаи 400 метр комплексни хьисапеи дола нек дикагӀа дир О. Рассудишкос.

Цу яхьашка хьалхарча спортивни разряда норматив кхоачашйир О. Шелинаси О. Шатаевеи.

Эстафете дикагӀа толамаш даьхар № 20 йолча юкъерча школа спецкласса дешархоша.

С. НИКОЛАЕВА.

ШАХМАТАШ

Кхо тур мара йисанц «Урожай» ДСО шахматех йола маӀача наха юкъера чемпионат чакхъяда.

ХӀанз хьалхе лелаш ва Шаьларча гаӀовни служба начальник, цхьоалагӀа спортивни разрид йола У. Хутаев. БархӀ тур чакхъаьлча яккха йиш йолча 8 очкох 7,5 яьккхай цо.

Цу турнира дакъа лоацаш ба 12 районера дикагӀбола шахматисташ, цхьоалагӀа разряд йола 25 саг ва царна юкъе.

У. Хутаевна тӀаьхье гӀерташ ба В. Хадикев (6 очко), И. Юсупов, А. Чеховатский, В. Умаев, А. Орлов, Д. Мазаев (5,5 очко).

Х. АЛЕКСАНДРОВ.

Къона гимнасткаш салоӀаш ба.
З. БАТЧАЕВА фотоэтюд.

Спортсменех дола дувцараш

ЯКУШОВГӀАР ДЕЗАЛ

«Трудовые резервы» яхача ДСО спортивни зале акробатиках йола аргӀанара тренировка я. Вуъ ӀӀамига саг дӀаотт цаӀ воихан баламаш тӀа отташ. Лакхе латта кхоъ хьалхаволчи эгара кӀалха латтар — СССР спорта мастер Якушов Александр, шоллагӀа латтар — дуьнен халкъашта юкъерча класса спорта мастер Якушов Игорь. Уж ши вошa ва. Занятеш чакхйоахаш вар цар да, СССР спорта мастер, Российски Федераце заслуженни тренер Якушов Эдуард Дмитриевич. Александреи Игореи нана Галина Галимовна а спорта мастералла кандидат я.

Эдуарда Дмитриевича юхьтӀа велакъажар отт ший хургйола сесаг «Динамо» ДСО спортивни зале эгтара хьалха шийна мишта йӀаар, дага а ухаш, цу хача кхойтта шу даьнна хиннаб уж. Галяйна хоьра ше спорта малагӀа тайпа хоржаргда. Цо тӀатеӀӀа дегӀакхувлар акробатически кхувсавалларах йола говзал. Тхъеста шу даьлча цох хул спорта мастералла кандидат, республика а «Динамо» ДСО Центральни совета а чемпионка.

Цу хана Эдуард Дмитриевича цхьатарра дезар спорта деррига тайпаш. Цун ур вышка тӀарси трамплина тӀарси кху кхувсавалларех йола цхьоалагӀа разряд, из вар кагирхой футбольни команда дикагӀвола футболист. Ухар кулгкара ловзаеча бургаца, гимнастика занятешка. Цхьабакъда, юххера а акробатика наравут къона спортсмен. Цун дегӀа бокха лоӀам хулар стойка, сальто, кхийола упражненеш ера хана. КӀаьд ца луш ший говза дегӀакхувл. Республикански яхьашкара дӀаволавенна ерригсоюзни къовсамашка а коталонаш йоах цо. Иштта хул цох акробатиках вола СССР спорта мастер. Массаза цун уллув хиннай Галя — юххьанца дика доттагӀа санна, тӀаккха сесаг йолаш.

Педагогически институт чакхйоаккх дезала дас, дика дешарах цига хьеха а вут из. Хьакул шоллагӀа воӀ — Игорь. ВоккхагӀвола Саша шийца балха кхувл дас, аьнига волаш деиз цунна а езалу акробатика. Дийтта шу даьлча деиз цуннара ца къасташ хьавоагӀа из. Университет яьккхар, эскаре гӀулакх дир. Къоначa спортсмено лакхаленаш тӀехьа лакхаленаш яьхай. «Трудовые резервы» яхача ДСО Центральни совета чемпион хиннав из массехказа, мехка кубок яккхара яьхий. Советски Союза чемпионатий финалист, «ДоттагӀал-84» яха яхьаш торжественно хьеслача дакъа даьцад.

ХӀара дийнахьа ӀуйрнӀна ворхӀ сахьат даьлча тренировкашка хьаухар цу хана итт шу даьнна Игорь. 1974 шера деиз Анищенко Владимирах, Епифанов Геннадех, ЯкушовгӀар, Александрахи Игорахи латта кагирхой группа мехка тайп-тайпарча яхьашка дакъа лаца йолалу. Цхьайтта шу даьнна вар Игорь эгтара хьалха делегаценa юкъе а волаш, Моские дуьнен чемпионате водача хана. Цига аӀамагӀхетар хул цун дуьнен чемпионаца Зикунов Юреца. «Сох а хургва дуьнен чемпион», — аьле, чӀоагӀо ю Игора. Ший дош кхоачаш а ду. Цхьайтта шу даьлча — спорта мастералла кандидат. 13 шу даьлча — спорта мастер, 15 даьлча — дуьнен халкъашта юкъерча класса спорта мастер хул цох. Болгаре хиннача дуьнен чемпионата чемпиона цӀи а йоаккхаш.

Карарча хана воккхагӀвола — акробаташ юкъебоалх виъ сагах латтача группана, цар новикъостий ба спорта мастераш Слюсарев Сергейи Пастухов Юрийи. Дукхьал ухх шера цу группа даьха толамаш а кӀезига дац, цо хьалхара моттиг яьккхай «Трудовые резервы» яхача ДСО ЦС къовсамашка, йиъзлагӀа моттиг яьккхай мехка кубок яккхара яхьашка, Советски Союза чемпионате пхелагӀа хиннай.

...Ший аргӀанара тренировка чакхйоаккхаш ва спортивни дезала да, воккхагӀвола Якушов. Дукха спортсменаш кхебаьб цо ше тренер волча юкъа, царех 26 саг СССР спорта мастер а дуьнен халкъашта юкъерча класса спорта мастер а ва.

Н. СОКОЛОВА.

Кулг тесса дитад

Юрташкарча спортсменашта а физкультурникашта а дукхагӀа йоаьхо е езар, къахьегама коллективашка цу доставагӀа бола болх дийнбе безараш «Урожай» яхача ДСО районни советаш я. ХӀьта царна гӀо де дезаш ба боллхой коллективашкара спортах бола инструкторашметодисташ. Бакъда, цхьаькха а къайле йолаш дац цхьаьца йолча районашка из гӀулакх тесса дитаьта. Хьежаргья вай Назрановски район. «Урожай» ДСО райсовете производственни коллективашка хьачутийнача отчеташка хьежача гӀулакхаш дика лелаш ше йолча моттигашка. ХӀара предприяте, организаце, боахаме йолаш я массех спортивни секци, хайн-тайпара спортивни разрядаш йола нах, ГТО нормативаш дӀаенараш. Ма дика а дар меттахьа каьлташ тӀа дӀаяздаьр бокъонца долаш даларе.

— ДӀаяздаьчох ах дал-ар-кх хӀьата а, — йоах дукха ха йоалаш райсовета председателалла хьоавалча В. Г. Лютова. — Ер болх хӀанз дӀаболабеш мара вац со. Отчеташ тӀа яздаьчох вӀалла а хӀама доадиш моттигаш нийслу.

Цу предприятей кулгалхой наьха уллацхьено чӀоагӀъяра сагота боацала мара яхы фуд цхьанна тайпа физкультурно-массови балха хьалаш хьехоллара уж тӀера ца хилар. дагадеххар ЮтӀа а хилеш цар отчеташ уттаяр. Цар тӀа яздаьр харц долга ше мо шаьра поацца хоашше а, уж дӀахо а республиканскии совете Ӏобутел райсовета болхлошa.

Массех масал доаладергда вай уххаза. Назрановски районо волейбола, яйгача атлетика секцеш я, ГТО нормативаш дӀаенна 40 саг ва, аьнна яздаьд отчета тӀа. Спортзал ца хиларал соагӀа, район яц кхьметтел ахкан замалахьа волейболах ловза майда а. Хала дий из хьа? Спорт езараштa хала дац. Духхьал шин бенъаш, волейболни сетка, бурган мара хӀама эшац цу гӀулакха.

Иштта оттаьл я АМООС-а, «Экажевский», «Мали», «40 лет Октября» яхача совхозаша оттаьраш а. Трикотажни фабрика кхы тӀа а баскетбола секци ЮтӀатехай.

Цу предприятей, боахамий кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хлетадац-те физкультурно-массови болх дика беча производственни гӀулакхаш а дукха дикагӀа лелаьта. Вешта аьнча, физкультурно-массова, спортивни болх къоастабе йиш йолаш бац производствах, предприятей кулгалхошта из дагь дицдой а.

ПМК-432 отчета тӀа а я йоалаш йола волейболахи яйгача атлетикахи йола секцеш.

— Секцеш еца а ловзадаш-м я тха, — йоах нерттерча инженера М. Даскиева.

Цхьана аӀамагӀа а кхийтта тренировкаш ца еш хилча, цу гӀулакха эшаш йола цхьанаьха а тайпа материальни база ца хилча фу командаш хул царех?

ХӀанз ниъ бехха беза духхьал каьлташ уттадар мара хӀама хьа ца деш болчарна — физкультурно-массови балхах бола бехктонаш тӀа бокхабаьраштa.

Цу гӀулакха дукагӀа бехке я «Урожай» ДСО райсовет. ДоагӀача тайпара хьадехац цо къахьегама коллективашка цу гӀулакха цӀенаитта йоахо яр. Цкъаза ше де дехарийна яр а дац. Масала, «Урожай» ДСО Назрановски райсовете кораянзар сона укх шера чакхъяха езача спортивни яхьий календарни план. Шу-м чакхдала доалл, хӀьта план хӀанз а оттаьлац. МалагӀа яхьаш чакхъяьлай яха къаьмаьл де дезаш а дац тӀаккха. Районерча къахьегамхой коллективашка спортивни разрядаш еӀна масса саг ва ха воларах а хӀама хиланзар са.

Хьагуча суртах, физкультурно-массови, спортивни болх дагабоагӀаш саг вац районе. Валаре гӀулакх кхычча тайпара хургдар. Мел дукха кагирхой ба цига баскетбола, волейбола, яйгача атлетика секцешка аха безам болаш, бӀарча дезал ба балха болча моттигашка физкультураца шоай вахар дувзаде лоеш. ХӀанзарчса из кхоачашхила йиш йоаца хӀама санна ларкӀа деза.

С. АРЧАКОВ.

Чемпионат чакхъяьннай...

Чакхъяьннай маӀача наха юкъера шахматех йола Нохч-ГӀалгӀайчен укх шерара чемпионат. ХӀанз дувца мегаргда аьнна хет цу турнира итогех, шахматни спортаца ювзаеннача эӀамигача а йоккхача а проблемах.

Яхьий анализ е турнирни таблица лакхерча мутӀарашкара дӀадоладелча бакъахьа да вай. Хьалхарчун тӀа укх материала автор волаш нийсденiад.

ШоллагӀча моттиге ва «Локомотив» яхача ДСО викал, спорта мастералла кандидат Мелькумянц Николай. КхоалагӀа моттиг яьккхар Гелагаев Ильяса. Дукхача наха керда цӀи я из, шахматаш езаш бараштa хӀьта а. Цхьабакъда, сова дагаух тхьо шу хьалха хинна турнираш — Грознен чемпионаташ. Цига къовсавала везаш хиннав тхо шиъ. Цул тӀехьагӀа И. Гелагаев ваха дӀавода Черсий-Балкхарой республике, цига дикагӀболча шахматисташта юкъе хиннав из. Юха цӀавоагӀа Гелагаев спорта мастералла кандидат а волаш. Чакхъяьннача чемпионате ше инициатива йолаш вола спортсмен волга хьахьеккхар цо, эӀамига толам а баккханзар.

ХӀьта соахкарча чемпионах Яндарбиев Русланах логлазаш хиннараш рязза боацаш бисар цо йиъзлагӀа моттиг мара ца яккхарех. Руслана аьттув ца баларах дувцача хана дицде мегаргдац турнир дӀайолалуш из дика могаш воацаш хиннилга. Цхьаьнка цхьа оагӀув а я укказа: чемпионаца ловзача хана хӀаравар гӀалатвалар кхераш лоьэ.

Хьалхара пхи моттиг яьккхараштa юкъе ва къона шахматист Севостьянов Павел, цо кхоачашгьяй ала мегаргда спорта мастералла кандидата норматив. Варайтта шу даьнна эӀамига саг шерагара шерагe дикагӀа ловзаш хилар гӀадвуташ да.

Цхьаннена а дагалдацар спорта мастералла кандидата норматив кхоачашгьяь Германов Александр ялхлагӀча моттиге мара хургвац, аьнна. Цхьадолча къовсамашка из нийшавале а бӀарча хьайийча во ловзанзар «Труд» ДСО викал.

Кхьча шахматисташта юкъе гӀадвуташ, кхычарех тара ца лесташ дика ловзар Урус-Мартанера Динмар-Алиев Ваха. Робин Гуда тактика яр цо ледаьр — очкош йолчаргара уж хьа а йоахаш аутсайдераштa дӀателар. Джанар-Алиев ихы а боккхагӀа толам баккха низ болаш вар. Вай хьежаргда, сатувсаргда спорта мастера нердача кандидата (яхьаш чакхйоалаш цун из цӀи ялараx бола хоам кхаьчар Москвера) тӀайоагӀача турнирашкарча коталонашка.

Опыт йолча спорта мастералла кандидатех А. Комаровах, Р. Алиевах, В. Мостовойх дувцаш бехгалдиекха деза цхьаьца йолча партешка мара шоай бокъонца бола шахматни низ хьахьокха цар вӀаштӀехьа ца далар.

Турнирни таблица дӀакьоалл хьалхара разряд йолча спортсмений группа. Царца ва республика кагирхошта юкъера чемпион, Урус-Мартанера Л.-А. Мадагов. Цхьадолча ловзарашна хьахьеккхар цо опыт ярашца къовсавала ше могаш хилар. Цу турнире йоаккха опыт кхийай школьнико. Шоззa ловза хьа-ца воагӀаш а судейски коллегеа цун бахьанах ца дувцаш а Ӏийра из. Турнирни дисциплина йицъе йиш яц кхувшвоагӀача спортсмено.

Чемпионате нийсъеннача проблемех дувцаш аьа деза, цига дакъа доацаргдараш къоестабара, судейства боарам лакхбара дӀахо водача хана йоахо е еза, аьнна.

А. ХАИТ.
СССР спорта мастер.

Сийлахь-воккхача эрсий поэта М. Ю. Лермонтова хетаь сайре чакхъяьнхар «Промавтоматика» НПО заводе.

Докхха доацача цӀагӀа, поэзех, поэтaх, дикачох, искусствах хьоца дувцаш сапаргӀата сагьердалуш бадоргӀар цига гулбеннараш. Лермонтовx, цун вахара а кхолламах а нахьах лаьца дукха дика хӀамаш довзийтар цаьна хиннараш дезарий общества председателa Т. А. Григорьевас, инженераша Газаряна Марияс, Корокина Ольгас.

ПОЭЗЕ САЙРЕ

Довзаш дале е, цӀаькха а дега бокха эстетически салоӀам хулаш хьежар сайрене даьа лоацаш хиннараш эрпоэта кхоллам боашхаш эрсий художникаша даьча суртаьа. Къьстта массане а безам тӀаозаш яр Лермонтова произведенеташ Врубеля иллюстрацеш.

Цу аӀашагӀхетара дакъа лоацаш хилар гӀалгӀай къона поэташ — СССР яздархой Союза член, москвич Торшхоев ИбрахӀим, Вышетуров Мухьмад, Арчаков Сали. Цар а дийцар поэта кхоллӀрах, Кавказаца цунна хиннача а шоай цунцарча а безамах, йийшар шоай стихаш.

Безаме чакхъяьлар сайре.

А. ВЕК.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ.

ФЕ ХИЛА

ТӀехьарча массех кирагӀа геттара дукха хул наькъашка зуламаш, къьстта а вах дӀа-юха кхувлача транспорта средствашa ю дукха аварееш. Уж зуламаш хилара вертгера бахьан да водителий дисциплина лоха хилар, хаоттам хувцабалара бехк дӀатӀабила гӀерташ царех цхьабараш бале а. Наькъашка ша биллача хана транспортни средство хьалха яккха гӀерташ йола маневраш вӀалла а е йоагӀаш яц, къьстта автобусаца, хӀана аьлча цар габариташ йоккхий я, хӀьта автобус хьалхаликхара дика тоаьб ниъ хила а беза, кхоачан хиллал из шера хила а беза. ТӀаккха мара вӀашӀтӀехьаргдац зулам доацаш из маневр чакхъякка.

Из деррига тервал даьдаш «Туриста» автобала ЛАЗ-697 яхача автобуса водитела В. Г. Лысова. Грознера Советское яхача юрта бодача новкъа Пригородное яхача юрта юхе новкъа гӀолла дӀайодача трактора́л автобус хьалхаликка а венна дулъяда йоагӀача мукх кхувлача автомашинана тӀатехай цо автобусе. Автобуса салона чу баьгӀача пассажирех цхьа саг веннав, виънена човнаш хиннай.

Докхха зулам хиннад наькъашка Старопромысловски районерча 36 участок оалача моттиге. Байсана ха яхача хана «Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединена ремонтно-механически управлене ЗИЛ-133 «Д» [illegible] шийна водитела С. А. Хупаева корта бохабу малар менна а волаш, новкъа билла ша болладе а дукхьала транспорт уллача сатӀорахьа а ваьнна воагӀаш ший машина «КамАЗа» тӀатехай. Цига цхьа саг веннав, шиннена човнаш хиннай. ТӀехьагӀа гучадалара, из автомашина (автокран) ГАИ учете дӀаоттанза хиннай. Цу гӀулакха вӀалла сагота хиннабац РМУ кулгалхой. Цуду хьа автомашина водитела цхьаькха сагага а ца хоатташ кхьча машинах хьаьхьо паччахьалкхен номераш ший машина дӀатӀатехаш хиннай. Автомашина мичахьа лоаттаю, из мича лел хьожаш саг хинавац, дийнахьа а буса а цунца ший безам бар деш хиннав водитель. Цу дийнахьа а сагага ца а хоатташ ше болх беш хиннав. ...

ДӀадахча кӀиранахь (6 — 13 декабре) республикин некъашкахь 17 авари хилла, 16 саг велла.

НГӀАССР МВД ГАИ.

«Сагъердаме Ӏа».
Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурт.

ДЕЗА ЭЦАРХОЙ!

№ 13 йолча тика тӀа (пос. Черноречье, ул. Ашхабадская, 103) йохка яьккхай шийна хьашт долчо паргӀатта эца йиш йола автомашинаш:

«Москвич-2140» — г. Москверча Ленински комсомола цӀерагӀча автозаводе яь.

«Москвич-4124» — «ИЖМАШ» яхача Ижевски объедиенне яь.

«Промтовары» яха объединени.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

Кийчон курсашка деша хьачуэл учета механизме Грозненски техникумо. 1984 шера декабре дӀаболаенна занятеш 1985 шера 1 июне кхачалца хургья.

Кийчон курсашка занятеш ерзъе хьачуэцара экзамений программашка хьехиа эрсий меттаха литературах, математиках лаьца.

Квалифицированни преподавателаша хо занятеш, абитуриенташа даь гӀалаташ теркал а деш. Техникумерча кийчон курсашка деша беталараштa хьачукхара экзаменаш дӀайолалу 1 июнал тӀехьагӀа, курсашкара занятеш чакхъьяьча. Техникуме деша отта кийчбеча курсашка деша хьачуэл юкъера, йиззa йолча юкъера образовани йолаш бола нах а, хӀьта иштта юкъарча дешара школашкарен профессионально-технически училищашкарен дешархой а.

Деша боагӀараштa хьачудала деза наьхаташ: заявлени, образованех дола документ е школера справка, кийчон курсашка деша хьехарах боагӀа мах дӀабаларах дола квитанци.

Мах (19 сом) дӀабала мегаргба шоллагӀча почтни отделени гӀолла Госбанка Республикански конторерча № 14107 йолча расчетни счета тӀа дӀаберболаш.

Документаш хьачуйиъ хӀара деша (шоаттех шоаттех денашкара дӀайаькхача) 13 сахьат даьлча дешa 17 сахьат даллалца № 209 йолча цӀагӀа.

Тха адрес: г. Грозный, Кирова проспект, 6.

Хеттараш делхо укх номерагӀа телефон тоха: 7-58-33, 7-54-74, 7-30-90.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — ДӀаенни РСФСР заслуженни артистка З. Мехментовас [illegible].
9.05 — «Спортлото» 38-гӀа тираж.
9.15 — «АБВГДейка».
9.45 — «Хьасташ». Воронежера передача.
10.15 — Сийлахь-Йоккхача Котало 40 шу дизарга. ТӀемахарча доттагӀий клуб — «Нотбаьккараш». 30-ча арми ветераний аӀашагӀхетар.
11.30 — «ВаьшегӀий дуне».
12.15 — Йоазонхочун Чабуа Амирэджибе портретана йола штрихаш.
13.15 — «Дезални школе». Телевизионни журнал.
13.45 — «Ер шоана мегаргда».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — Фильм — берешта. «Кхванера расписани».
16.05 — СССР халкъа артистка Л. Зыкинас дӀаоала советски композиторий иллеш. Фильм-концерта премьера.
16.35 — Политически обозревателa В. П. Бекетова къамаьл.
17.05 — Мультфильмаш: «Простоквашинера кхоъ», «Къайги цогали, бенерги боргӀали».
17.50 — «БӀаргашта гуш дар — теша халадар».
18.50 — «Содружество». Телевизионни журнал.
19.25 — «Магически гӀо» яхача фильма-концерта премьера.
20.00 — Я. Купала цӀерагӀча Белоруссии Паччахьалкхен академически театра «Затмненный апостол» яхача фильма-концерта премьера. Автор — А. Маяконок.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Затмненный апостол» яхача фильмах — спектаклах дӀахоадар.
22.20 — «Къоарза [illegible]» яха ГДР-ера эстрадни передача.
23.30 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «Мегаш хила безам бале».
8.30 — «Аллха цхьа бийса». Художественни фильм.
10.00 — «Альби». Документальни фильм (Франци).
10.25 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни передача.
10.55 — «Архитектор В. Воронихин». Ленинградера передача.
11.40 — Н. Осипова цӀерагӀча Паччахьалкхен академически эрсий халкъа оркестра концерт.
12.05 — «Чувн мегаргеий». Къона дезал хьехнарах. Алма-Атера передача.
12.35 — «Бераштa дика соагӀат». Телевизионни документальни фильм.
13.05 — Молдавски ССР халкъа артиста, СССР Паччахьалкхен преми лауреата, композитора Е. Дога авторски концерт.
14.35 — «Нохч-ГӀалгӀайчен кӀира».
14.45 — Киножурнал.
14.55 — «Къаьйрша догаш» (нохчий меттала).
15.25 — «Бирхал хьена, дорогӀ». Документальни фильм.
15.35 — «Ноккхача мордача гӀишлоний хьалхара гӀанйа». (Гудермесски биохимкомбинат).
16.00 — Телевизионни фильм.
16.05 — «Хьаьшца гӀа боалаш». Республика халкъа йоазонхочун А. Боноева 60 шу дизарга (гӀалгӀай меттала).
16.35 — «Декабрьски сайренаш» яхача фильма концерта премьера. 1-гӀа фильм.
17.40 — «Дуьнен халкъашта меттара обозрени».
17.55 — «Декабрьски сайренаш» яхача фильма-концерта премьера. 2-гӀа фильм.
19.00 — «ГӀулакх а ду вахa доттагӀал а леладу...». Спутники меӀашаш леладача Центральни шоаллах йола телевизионни очерк.
19.30 — СССР езача атлетиках йола Кубокии чемпионати.
20.00 — «Бийса дикаьхала хьал. хьа шун бераш!». «Тамашийна гӀув». Мультфильм, 1-гӀа дакъа.
20.15 — «Могашле».
21.00 — «Ха».
21.45 — «Морхаштa ланхера иллеш». Телевизионни художественни фильм.
22.50 — Волейболах йола СССР чемпионат. Маӏа нах. «Автомобилист» (Ленинград) — «Динамо» (Московски область). Ригера передача.

16 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Документальни фильмаш.
9.15 — Витебски городски культура Дворецa «Лявоника» яхача халхара ансамбле выступлени.
9.30 — «Гургал».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх ду аз!».
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Кхинма техника» яха киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — Моссовета цӀерагӀча Паччахьалкхен академически театра «Комнарьевзиг» яхача спектакла премьера. А. Франса фаьлгах Д. Драгунски язьяь пьеса.
16.30 — «Путешественникий клуб».
17.30 — «Ноккхачa зоамех».
18.00 — «Дуьнен халкъашта меттара панорама».
18.45 — Мультфильмаш: «Вай доттагӀ Лэдендан», «ПейГан цогали».
19.10 — Советски кино концерт. Исполнителаш — «Ноакъост наки» яхача Ерригсоюзни телевизионни конкурса даькъалхой.
19.30 — Сийлахь-Йоккхача Катало 40 шу дизарга. «Хьана сога» (1943 ш.) яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Цигаьна иллеш аргда аз». В. Светлова кхоачашъе музыкальни композици.
22.10 — «Олесский замок» яха музей-заповедник.
23.30 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дӀаоттӀй».
8.20 — Мультфильмаш.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — «Бану — солаьш... тахан... хьоана» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
10.15 — РСФСР V съезда композиторий концерт.
11.15 — «Дийнача хӀамай дуьнен тӀаь».
12.15 — «Заара цаьи бийсала» яхача Ф. Амирова балета могаьра дахийош.
13.00 — «Известия» яхача газета приз яккхара хоккейх йола дуьнен халкъашта юкъера турнир. ЧССР сборни — Шеце сборни. Перерывах йолча хана — СССР езача атлетиках йола Кубокии чемпионати.
15.15 — «Дуьнен кагирхойи».
15.30 — «Ноккхача хьехамагашка хьесалахьа хилар». Кхаь серех дола телевизионни художественни фильм. 1-гӀа сери.
17.00 — «Известия» яхача газета приз яккхара хоккейх йола дуьнен халкъашта юкъера турнир. СССР сборни — ФРГ сборни.
19.30 — СССР езача атлетиках йола Кубокии чемпионати.
20.00 — «Бийса дикаьхала хьал шун, бераш!». «Тамашийна гӀув». Мультфильм, 2-гӀа дакъа.
20.15 — «ГӀорбеннa советски исполнителаш — Ленински преми лауреаташ». Иллеш оала Елена Образцовас.
21.00 — «Ха».
21.35 — ТӀехьа хиннa тӀамашӀхетар». Телевизионни художественни фильм.
22.35 — Волейболах йола СССР чемпионат. Маӏа нах. ЦСКА — «Автомобилист» (Ленинград).

РАДИО

15 ДЕКАБРЬ

6.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
6.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
6.23 — «Сердало» газета обзор.
6.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
6.33 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).
6.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.10 — «Керда Ӏаьдалаш — вахаре» (нохчий меттала).
10.35 — Романсаш (эрсий меттала).
11.00 — «Хьона, Даьха, салтечун догӀ» (эрсий меттала).
11.30 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче (эрсий меттала).
12.40 — Музыка (гӀалгӀай меттала).
13.00 — «Форма цӀена ута, давы» (гӀалгӀай меттала).
15.15 — Концерт (эрсий меттала).
16.00 — «Музыкальни почта» (гӀалгӀай меттала).

УКВ

17.00 — Н. Андроникова «Одесски альбом».
17.30 — «Малие» ансамбла выступлени.
18.31 — Бегий илли.

16 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.22 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.25 — «Шаьна хоза хета ашараш» (эрсий меттала).
11.20 — КӀирандеи музыкальни программа (эрсий меттала).
15.15 — «Цхьаннаьа вицвеннавац, цхьаннаьа дицденнадац» (нохчий меттала).
16.00 — «Школьный глобус» (эрсий меттала).
18.30 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллеца доттагӀаш долчарна» яха концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — Лермонтова прози XIX-ча бӀаьшерен эрсий романе юкъа. Музыкальни очерк.
18.30 — Илли дӀаоала З. Дудаева.

ХӀаваъ

Тахан республике гӀоллен Грознен норхаш а йолаш, лоа а делхаш, къулбаседамалхбузехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике (—4) — (+1), Грозне 0 — (—1) градус йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, лаьгӀо лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 6 — 11, дийнахьа 0 — 5 градус шелал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-65-07; бехктокхаьа секретара — 2-84-69; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; хьалхой — 2-85-64; корректорскe — 2-89-98.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-65-07; ответственного секретаря — 2-84-69; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-98.

Газет арадуял шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05343. «Грозненский рабочий» издательстви типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5199.